

OPETTAJUUDEN SIEMENESTÄ LEHTEVÄKSI ELÄMÄNPUIKSI

**Elämäkerrallinen tapaustutkimus oulunsalolaisesta opettajasta ja
kulttuuripersonasta Ines Myllyojasta**

Tuulia Suomela

**Jyväskylän yliopisto
Chydenius-Instituutti
Luokanopettajien aikuiskoulutus
Kasvatustieteen pro gradu
-tutkielma
Syksy 1999**

TIIVISTELMÄ

Suomela, Tuulia. 1999. **OPETTAJUUDEN SIEMENESTÄ LEHTEVÄKSI ELÄMÄNPUUKSI. *Elämäkerrallinen tapaustutkimus oulunsalolaisesta opettajasta ja kulttuuripersonasta Iines Myllyojasta.*** Jyväskylän yliopisto. Chydenius-Instituutti.
Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. 83 sivua.

Tämän narratiivisen tapaustutkimuksen tarkoituksen on selvittää ja kuvata äitini opettaja Iines Myllyojan elämän ja opettajuuden käännekohtia, sekä niihin vaikuttaneita syitä ja valintoja elämänsä aikana. Lähestymistapa on elämäkerrallinen. Tutkimuksessa pyritään löytämään vastausta siihen, millaista vuoropuhelua historiallisessa valossa käyvät opettajan elämän käännekohtissa tutkittavan oma persoona, opettajuus ja yhteiskunta. Lisäksi tutkimuksessa seurataan Iines Myllyojan opettajan työn rinnalla vaikuttaneita taiteellisuuden ilmentymiä elämänsä eri vaiheissa, minkä kautta etsitään kuvaa opettajasta kylän kulttuuripersonana. Miten taiteellisuuden ilmentymät muuttuvat ja kehittyvät elämänsä eri kehitysvaiheissa? Mistä opettaja löytää voimavaroja ja millaisin menetelmin hänestä tulee opettaja, jota myös vanhat oppilaat vieläkin lämmöllä muistavat?

Aineistoni koostuu pääasiassa tutkimushenkilön elämäkerrallisista kirjoista, kirjoitelmista ja muistelmista. Tutkimusaineistoon on kuulunut myös vapaamuotoisia keskusteluja tutkimushenkilön kanssa ja puolistrukturoitu haastattelu, joiden pohjalta tutkittava on kirjoittanut uutta muisteloita aineistoksi. Lisäksi mukana on muutamien oppilaiden ja työtovereiden vapaamuotoisia koulumuistoja eri vuosilta. Tutkimuksessa on myös jonkin verran kaunokirjallisia otteita Iines Myllyojan taiteellisesta tuotannosta, sekä runsaasti valokuvia.

Tutkimus osoitti, että tutkimushenkilön elämänsä aikana voidaan löytää merkittäviä käännekohtia, jotka ovat vaikuttaneet ammatinvalinnan toteutumiseen ja opettajan uralla kehittymiseen. Käännekohtia erotettiin 1) ulkoiset, 2) ammatillisen kehityksen ja 3) henkilökohtaiset käännekohdat sekä 4) avainhenkilöt. Tämän aineiston pohjalta ulkoiset tapahtumat ovat muodostuneet käännekohdiksi, kun niihin on liittynyt omakohtainen kokemus. Myös avainhenkilöillä on ollut merkitystä ammatillisen uran käännekohtissa. Tutkimus osoitti lisäksi, että henkilökohtaisilla käännekohtilla ei ole ollut merkitystä tutkimushenkilön ammatillisen uran kannalta ellei niihin ole liittynyt myös ulkoisten tapahtumien vaikutusta. Taiteellisten ilmentymien esiintymisestä elämänsä aikana voidaan havaita muutoksia oman persoonallisen ilmaisun löytämisessä. Tutkimus osoitti lisäksi, että taiteellisuuden erilaiset ilmentymät ja luovuus ovat olleet vahvasti mukana opettajan työkuvassa. Sen voidaan katsoa olevan myös osa hänen voimavarastaan opettajantyössä jaksamisessa.

Avainsanat: Elämänsä aikana, tapaustutkimus, pedagoginen suhde, kutsumustyö

SISÄLLYS

1	NUPPUJA KERÄÄMÄSSÄ	7
1.1	Tutkimuksen siemenaiheita	7
1.2	Opettajuuden siemenestä lehteväksi elämänpuuksi	8
2	OPETTAJAN ELÄMÄNTARINAA TUTKIMASSA	16
2.1	Tutkimustehtävä	16
2.2	Tutkimusmenetelmä	17
2.2.1	Tapaustutkimus	18
2.2.2	Narratiivinen tutkimus	19
2.2.3	Elämäkerrallinen lähestymistapa	20
2.3	Tutkimusaineisto	21
2.4	Analysointi	23
2.5	Luotettavuus	24
3	OPETTAJAN ELÄMÄNKAARELLA	27
3.1	Elämäнкаariajattelua	27
3.2	Käännekohtat ja avainhenkilöt Ines Myllyojan elämäнкаarella	28
3.2.1	Ulkoiset käännekohtat	28
3.2.2	Ammatilliseen kehitykseen liittyvät käännekohtat	34
3.2.2.1	Hakeutuminen alalle	35
3.2.2.2	Opettajakoulutusvaihe	37
3.2.2.3	Ensimmäinen työpaikka ja työpaikan vaihdokset	39
3.2.3	Henkilökohtaiset käännekohtat	44
3.2.4	Avainhenkilöt	45
4	LÄHIKUVIA INES-OPETTAJASTA	48
4.1	Opettajan työn tarkastelua	48
4.2	Taiteellisuuden ilmentymät elämäнкаarella	56
4.2.1	Lapsuus ja nuoruus (0 – 17) v. 1916 – 1933	57
4.2.2	Varhainen aikuisikä (17 – 40) v. 1933 – 1956	58
4.2.3	Keski-ikä (40 – 60) v. 1956 – 1976	60
4.2.4	Myöhäisaikuisikä, vanhuus (60 -) v. 1976 –	62

5 POHDINTA	67
LÄHTEET	71
LIITTEET	74
Liite 1: Tutkimusaineiston luokitus	74
Liite 2: Oulunsalon kunnan kotiseutuarkisto; Iines Myllyojan arkistoluettelo	76
Liite 3: Iines Myllyojan tuotantoa; kotiarkisto ja Oulunsalon kirjasto	81
Liite 4: Kunniakirjat ja mitalit	82
Liite 5: Kysymyksiä haastattelurungoksi	83

Elämän aakkoset

*Tänään palaamme luoksesi, koulutie.
Katsomme taaksemme ... sata vuotta.
Tuo matka muovautui tuhanten askelten alla
osaksi elämäämme.*

*Ensimmäisestä aamusta alkaen
kuin portaalta portaalle
kuin vuorelle nousten
ja siinä ylöspäin liikkeessä
jokainen vuosia viivähti.*

*Tänään laskeutuminen alkuun on helpompaa kuin nousu
tuokiossa vilahtaa vuosisata
Aivojen poimuvuoret ravistavat pehmeänä vyörynä
vuosikymmenten tuhkasta monet muistot.*

*Jokainen päivä uusi ja erilainen,
ihmeelliseen maailmaan ikkunoita avaava,
oppimisen, näkemisen, kokemisen iloa
ensikertaista, unohtumatonta*

*Joskus taival pienten askelten alla
Kuin kivinen tie tai upottava suo.
Porraspuut poikittainkin...
ja kuitenkin niille portaille päivä paistoi.
Kivi muuttui pehmeäksi ruohomättääksi,
suo puhkesi kukkaan,
linnunlaulu helähti kevätaamujen kirkkaudesta
ja kiertyi rihmana kukkien tuoksuun,
helminauhaksi lapsuuden aamussa solmittuun.*

*Ja pienet kädet nostivat sen kulmilleen
tiedonseppeleeksi elämän aamussa saatuun.
Portti oli avattu tiedon taipaleelle
ja alussa oli A, B, C ja se oli avain
Sata vuotta alkuun ja tie jatkuu yhä.*

*Kaikki on muuttunut, sanotaan
eikä kuitenkaan ole.*

*Joka syksy uusi parvi ensimmäisellä portaalla
Silmissä ilo ja hämmästyks
sydämessä onni ja odotus, pelkokin
Tuuli ei aina ole yhtä lauha kuin kotiseinustalla.*

*Tiedon aakkoset ovat arvaamattoman koukeroiset
Aivojen kanavat eivät aina vedä.*

*Mutta hitaasti liike järjestyy.
Vähitellen soluu tietojen virta aivojen saleihin,
rekisteröityy omiin lokeroihinsa,
avautuu sieltä ajallaan vastauksina
tuhansiin ja taas tuhansiin kysymyksiin.*

*Ja niin kanavoituvat elämän aakkoset
kullekin ajallaan
tietona, taitona, aatteina, ihanteina,
aivoihin, käteen sydämeen.
Ihmisen kasvu ihmiseksi on alkanut.
Tiedon kultainen kukka avaa lehtensä aamuun.
Tie edessä on avoin: Eteenpäin, ylöspäin.
Äkkiä leimahtavat pohjantulet palamaan,
ja aina aurinko nousee.
Aamusta alkaa uusi päivä.*

*(Kirjoittanut ja esittänyt Iines Myllyoja Oulunsalon koululaitoksen 100-vuotisjuhlassa
4.10.1981; A1, 129 -130)*

1 NUPPUJA KERÄÄMÄSSÄ

1.1 Tutkimuksen siemenaiheita

Jyväskylän yliopiston kampuksen ruusuntuoksuisessa kesässä 1998 istuin vanhan seminaarin portailla aikuisopiskelutovereitteni kanssa, vasta aloittaneena luokanopettajaopiskelijana, ihmettelemässä uuden opettajakoulutuksen opetusmenetelmien mielekkyyttä ja monipuolisuutta. Vertailin mielessäni luentojen antamia ajatuksia omiin koulumuistoihini ja oppimiskokemuksiini, joita olin lapsuuden koulussa äitini tunneilla saanut. Ihmettelin menetelmien samankaltaisuutta. Miten vanhanajan seminaarin käynyt oli osannut soveltaa ”tämän päivän oppeja” käytännössään. Ensimmäinen graduohjaustunti oli synnyttänyt kysymyksiä opettajakoulutukseen soveltuvasta aiheesta, ja keskustelut omista koulukokemuksista virittivät meitä tunnelmaan.

Viikonloppuisilla automatkoilla Jyväskylästä Ouluun ja takaisin kuvasin usein opiskelutoverilleni lapsuuden kouluni - äidin koulun - yhteistoiminnallisen oppimisen menetelmiä, draamatunteja tai matematiikan välineistön monipuolisuutta. Keskustelumme sivusi usein myös äitini muutenkin rikasta elämänkaarta taiteellisine harrastuksineen. Tiesin, että äitini unelma oli ollut päästä opettajaksi, ja minulla oli ollut pienestä työstä lähtien sama unelma. Nyt minäkin olin, kuin sattuman kautta, hakeutunut ja päässyt luokanopettajakoulutukseen, olin kuin nappuna opettajuuden tiellä.

Opiskelutoverini pohjaton mielenkiinto muisteloihini avasi minulle kanavan, jonka kautta saatoin pohtia opettajuutta ja elämän monivivahteisuutta peilaamalla opettajaäitini elämää ja ratkaisuja tähän päivään. Ehkä ajatus elämäkertagradun tekemisestä oli kuin tiedostamaton kukanverso sisälläni ja puhkesi nappuun matkaseurani kannustavasta ehdotuksesta: ”Mutta, mikset tekisi gradua äidistäsi; opettajasta ja kulttuuripersoonasta”?

Siinä se oli, gradun aihe, mutta mitä siinä lopulta tutkisin. Pohja pohdiskelulleni oli viritetty mutta gradun suunta ja näkökulma ei vielä ollut itsestään selvä. Ajatusta kypsytellessäni ja elämäkertatutkimuksia ja aihetta koskevaa kirjallisuutta lukiessani aloin kuitenkin innostua mahdollisuudesta nähdä myös syvemmälle niihin syihin ja valintoihin, jotka ovat vaikuttaneet äitini elämän ja opettajuuden käännekohtissa. Toisaalta halusin lähteä etsimään kuvaa opettajasta kylän kulttuuripersoonana; seurata yhden henkilön taiteellisuuden ilmentymiä elämänkaaren erivaiheissa.

Keskustelin äitini kanssa aiheenvalinnastani. Hän oli usein toiminut ”tietolähteenä” vastaavissa tutkimuksissa, mutta hänen oma persoonansa olisi nyt tarkkailun kohteena. Alku-ujostelun jälkeen, keskusteltuaan asiasta muutamien naapureitten ja entisten työtovereittensa kanssa, hän innostui asiasta ja lupautui tutkimukseni kohteeksi. Tutkimuksella saattaisi olla sekä historiallista merkitystä kylän erään kanta-asukkaana, pitkäaikaisen opettajan ja kotiseutukirjailijan henkilökuvan tarkentamisessa että merkitystä myös opettajan ammatin arvostuksen lisäämiselle. Sain runsaasti materiaalia hänen aikaisemmista elämäkerrallisista kirjoitelmistaan ja julkaisuista. Keskustelujemme pohjalta hän virkistäytyi myös kirjoittamaan uutta muisteloja tutkimukseni pohjaksi. Koska tutkimushenkilöni on elossa olen voinut tarkentaa materiaalia kysymyksillä niiltä osin mikä on minua kiinnostanut tutkimukseni edetessä.

Tekstin viittaukset kirjoitukseen tai puheisiin ovat aineistoluokituksen mukaisia kirjain- ja numerolyhenteitä (ks. liite 1). (Esim. A1 = Oulunsalon koulun historia, 1981, A2 = Ines Myllyojan kirja "Kun sahan pilli piipasi", 1990 jne.).

1.2 Opettajuuden siemenestä lehteväksi elämänpuuksi

Ines Myllyoja syntyi Oulunsalossa 9.9.1916 Jenny ja Erkki (Eera) Kelan kahdeksanlapsisen perheen kuudentena lapsena. Perheen isä oli kalastaja-pienviljelijä. Oulunsalolaiseen tapaan miehet kalastivat talvella vetämällä talvinuotaa, kesällä pienten mökkien isännät tienasivat lisä ansoita Oulunsalon Varjakan Sahalla. Perheen äiti hoiti muutamaa lehmää ja muita kotieläimiä perheen lasten osallistuessa pienestä pitäen maalaismökin arkipäivän askareisiin. Elämän alkutaipaleen puutteesta kertovat aikuisten tarinat antoivat evästä

pienen Iineksen vilkkaalle mielikuvitukselle ja luovuudelle, joista myöhemmin vuosina saattoi ammentaa raitoja muistojen kirjokankaaseen.

Meistä ei koskaan tuntunut, että meillä olisi ollut vaikeaa, mutta isän ja äidin avioliiton alkuaikoina oli varmaan ollut, koskapa vanhemmat sisareni usein puhuivat: ”Miten ennen piti lapsesta asti rehkä. Ei ollu parkkimetäsä heleppua kevätsoisseen aikana ja ku marija-aika joutu, jatkuvat päivät työntäyteisinä ja johan sitä rippikouluiäsä oli viimestään mentävä talollisille heinätoihin.” Arvelivat meidän pääsevän helpommalla kuin he itse meidän iässämmme. (A2, 10)

Vaatimattoman elämän keskellä Iines rakensi maailmankuvaansa maallikkosaarnaaja isän vahvasti uskonnollisen kasvatuksen, ja laestadiolaisen kylän elämän arvojen ja ihanteitten pohjalta. Pienenä pohdiskelijana Iines kehitti näistä aineksista oman iloisen ja anteesiantavan maailmankuvansa.

Kesäseurojen aikaan kylän elämä sykähti jotenkin kiihkeämpään tahtiin. Mikä olisikaan ollut hauskempaa tai mielenkiintoisempaa kuin isot seurat? Vaikka isot seurat eivät vielä olleetkaan kovin tavallisia pienissä maalaiskylissä, niin Salonpään seurahuoneella ne olivat suurin kesätaapahtuma... Minä olen aina ollut utelias luonnoltani ja korva tarkkana kuuntelin kakki puheet... Sanoivat, että on tarpeellista puhua ”tiestä ja matkasta”. Aina eivät keskustelijat olleet suinkaan samaa mieltä asioista, inttivät kovastikin... Omassa mielessäni ajattelin, että miten se raskisi Jumala panna Tuunasen rouvan helvettiin, kun ei kerran ollut oikeasta opista kuullut... Laitoin omassa mielessäni Tuunasen rouvan taivaaseen. (A2, 63 –71)

Meren kylän verkkainen elämän rytmi, jonka keskellä kylän koulu opettajineen, tiedon ja taidon tienviittana laajempien maailmojen sykkeisiin, pohjustivat runollisen tytön (ks. kuva 1) etsimään unelmaansa opettajuudesta. Näiden arvojen rinnalla luontainen luovuus ja taiteellisuus löysivät ilmaisumuotonsa.

Koin koulun mukavaksi ja mielenkiintoiseksi. Olin luonteeltani utelias ja janosin saada tietää ja oppia uusia asioita... Minua kiehtoivat opettajan ammatissa erityisesti se työ minkä opettaja sai tehdä työnsä ohessa vapaaehtoisesti. Kaikki se kiteytyi minun ajatuksissani yhdeksi ”juhlahumuksi”, ja nousi lapsen mielen korkeimmaksi motiiviksi. Saisin opettajana järjestää joulujuhlia, äitienpäiviä, ohjelmallisia kevättutkintoja, raittiusjuhlia ja muita mukavia tapahtumia... Sepitin mielessäni näytelmiä

joissa sadut päättyivät aina onnellisesti. Elin suorastaan aina ja aina vain tulevaisuuden haaveissani, niin että äitinikin jo neuvoi minua joskus elämään arkipäivää eikä vain mielikuvituksen maailmassa. Opettajan ammatti oli utopistinen unelma köyhän mökin tyttäreille. Mökkiläisten lapset kävivät nelivuotisen kansakoulun ja sillä siisti. Varaa ei ollut oppikouluihin tai seminaareihin. (E1, 2)

Neljän vuoden kansakoulun jälkeen tapahtui kylän elämässä yllättävä käänne ”Sahan valta-akselin katkeaminen”. Sen seurauksena pienen Iineksen elämä sai myös uuden käänteeseen. Majapaikan järjestyminen Ouluun isosiskon päästessä muuttamaan työpaikkansa mukana sinne, mahdollisti köyhän mökintytön oppikoulun aloittamisen. Tyttökoulun neljännen luokan jälkeen Iines pääsi Raahen opettajaseminaariin, josta valmistui viiden vuoden kuluttua kansakoulun opettajaksi. *Koko oppikouluajan päämääränäni oli seminaariin hakeminen, kunhan olisin tarpeeksi vanha. (E1,3)* Isosiskon ja valtion apurahojen turvin mökintyttö oli voinut kouluttautua unelmiensa ammattiin (ks. kuva 2). (A2, 181 – 186)

Rahavaikeuksia oli alkuun, sillä eivät luottaneet kotipitäjäni osuuskassan isännät rahojensa takaisin saamiseen, kun isä kävi minulle lainaa pyytämässä. Jos isä olisi ollut isomman talon isäntä, niin hän olisi kelvannut takuumieheksi, mutta liian pienet olivat mökin maat. ”Millä se Eera räntyt maksaisi” sanoivat isännät ja eväsivät laina-anomuksemme. (A2, 185)

Ensimmäinen työpaikka löytyi Muhoksen Huikolan supistetussa koulussa vuonna 1938. Muutaman kuukauden päästä, toisen lukuvuoden alussa syttyi sota, ja nuori opettajatar joutui siirtymään kansahuollon ja maanturvan tehtäviin. Koulu suljettiin väliaikaisesti, mutta opettajan johdolla oppilaatkin tekivät maanturvatalkoita. *Opetushallituksesta tuli jokaista oppilasta varten oma talkoopäiväkirja, johon he saivat merkitä päivittäiset työt ja niiden tulokset. (E1, 7)* Sotavuosien varjossa kylä ja sen asukkaat tulivat nuorelle opettajalle läheisiksi, ja elämä syrjäkylän opettajana asettui uomiinsa. Opettaja oli omassa koulupiirissään ja kylässään organisaattori, joka oli mukana monissa tapahtumissa yhdessä kyläläistensä kanssa. *Kaikki tällaiset ”ylimääräiset” tehtävät, joihin opettaja koulupiirissään joutui, olivat palkattomia, mutta mielellään niitä teki ainakin nuori opettaja, joka ei ollut sotatoimissa rintamalla. Myös kotirintamalottana tehtäviä riitti, eikä ajanvietto-ongelmia esiintynyt syrjäkylälläkään. (E1, 8)*

Ensimmäisessä työpaikassa vietetty aika muodostui pitemmäksi, kuin Iines oli aluksi ajatellut. Vuodet kuluivat ja sota jatkui. Väli rauhan aikana hän tutustui tulevaan mieheensä ja helluntaina 13.6.1943 he solmivat avioliiton. Puoliso palasi rintamalle, ja rouva-opettajan elämä kulki tasaista rataansa Huikolan koululla kuten ennenkin. Viimeisen sotatalven kuluessa ensimmäinen lapsi ilmoitti tulostaan, ja ajatuksissa alkoi häämöttää suunnitelma myös 6 vuotiseksi venyneen työsopimuksen päättämisestä lukuvuoden päättyessä 1944.

Keväällä lähetin hakemukseni eräälle kolmiopettajaiselle koululle isoon kylään, ja sain johtokunnalta tiedon, että minut oli valittu virkaan. Ilmoitin saman tien omalle johtokunnalleni, että pannaan heti minun virkani auki, niin voin vielä toimia pöytäkirjanpitäjänä, kun uutta opettajaa tilaleni valitaan. (E1, 9)

Iines oli sanonut itsensä irti astuakseen kasvavan perheensä kanssa uusiin haasteisiin isommalla paikkakunnalla. Elämänmuutos ei tapahtunut niin joustavasti kuin hän oli kuvitellut. Kun rauha solmittiin syyskuun 4. päivänä 1944, Suomi oli menettänyt Karjalan, minkä seurauksena maassa oli paljon evakko-opettajia. *Kouluhallituksesta tuli määräys, ettei yhtään avointa virkaa saakaan täyttää, eikä panna avoimeksi, ennen kuin siirto-opettajat on sijoitettu. Minunkin virkani oli vaakalaudalla. (E1, 10)* Pyhännän Tavastkengällä oleva uusi virka oli vahvistettu väliaikaiseksi, ja Iines perheineen sai olla koululla yhden vuoden. Tuon vuoden aikana solmittiin elämän ikäisiä suhteita. Kylän väki otti opettajan moniin harrastuksiinsa ja suhteet lasten koteihin luotiin lämpimässä yhteisessä.

Ensimmäiset yhteydenotot tapahtuivat syysteurastuksen aikaan! ... Eräänä myöhäissyksyn päivänä tuli kaino tyttö opettajan pöydän viereen poislähdön aikaan ja sanoi: "Äiti pyysi opettajaa tulemaan meille puolisellemiellä on keitetty tappaiskeitto". (B1, 18)

Seuraavana syksynä paikkoja ei vielä kukaan ollut avoimena, mutta työttömäksi jäävä Iines onnistui saamaan yhden vuoden viransijaisuuden alakoulun opettajana Kempeleen Ketolanperän koululle, joka oli hänen kotipaikkansa Oulusalon naapurissa. Yläkoulunopetta-

jan koulutuksen saaneelle Iinekselle pienten opettaminen ei antanut kuitenkaan hänen kaipaamaansa haastetta, kuten koulutustaan vastaavassa työssä.

Nyt en saanut ollenkaan opettaa isompia oppilaita, ja vaikka pienten opettaminen oli mukavaa, kaipasin jotenkin myös isompia oppilaita. (E1, 10)

Sattuman johdattamana hän pääsi vuoden kuluttua viransijaiseksi Oulunsalon Ervastin kouluun, missä hän oli itsekin käynyt kansakoulunsa. Puolen vuoden päästä virka avattiin koevuodeksi, johon hänet valittiin jatkamaan lukuvuosi loppuun. Koevuoden jälkeen opettajan virka vakinaistettiin, ja Iines aloitti pitkän virkauransa lapsuutensa unelmien paikassa. Perhe kasvoi vielä kolmella lapsella, ja vähitellen nuoren naisen elämän täytti yhä enemmän myös koulun ulkopuoliset harrastukset. (E1, 11)

Iines kertoo aloittaneensa jo pienenä runojen lukemisen. Aapisesta hän löysi ensimmäiset kirjalliset elämyksensä. *Varsinkin runojen rytmi minusta oli ihanaa. (C1, 2)* Kansakoulu-aikana hän sai esittää lausuntaa kaikissa koulun juhlissa, ja lausuminen sisältyi hänen elämäänsä vanhuuteen asti, jolloin hän terveytensä vuoksi on joutunut jättämään rakkaan harrastuksensa vain kotipiirin kuultavaksi. Seminaarivuosien aikana lausunta kuului Iineksen osuuteen juhlatilaisuuksien ohjelmanumerona. Vapaa-aikana näyttelijän taipumuksia osoittava Iines kehitteli opiskelutovereittensa iloksi imitaatioesityksiä seminaarisissa vierailevien taiteilijoiden esitysten innoittamana. *Muistan imeneeni itseeni Elli Tomperin yliteatraalista esitystapaa, joka innoitti minut imitoimaan häntä. (C1, 3)* Opettajan taitelijapersoonana ilmeni myös työssä siten, että hän ohjasi erityisesti Ervastin koulun ajoista lähtien oppilaitaan näytelmien, laulun ja lausunnan tai musiikkiliikunnan elämyksiin sekä koulussa että vapaa-aikana.

Lapset ja nuoret olivat se materiaali, jonka kanssa mieluusti työskentelin. Vapaaehtoinen työ opetussuunnitelman ulkopuolella oli minusta aina hauskaa ja innostava. Niistä ei tarvinnut pitää päiväkirjaa. Kun palkka ei juossut, sai tehdä mitä milloinkin halusi. (C1, 7)

Usein Iineksen ohjaamat oppilaat osallistuivat myös valtakunnallisiin taidetapahtumiin ja kilpailuihin menestyen hyvin omissa sarjoissaan.

Mahtava oli tunnelma kerran 50-luvulla, kun kaksi oppilastani lähtivät edustamaan Pohjois-Pohjanmaan Nuorisoseurojen Liiton Kalevannuoria Lahdessa pidettävään valtakunnalliseen taidetapahtumaan... Olin valmentanut kummankin osallistumaan sekä lauluun että lausuntaa, ja tuo, joka oli voittanut I palkinnon laulusta voitti II palkinnon lausunnassa ja I palkinnon lausujani taas voitti II palkinnon vastaavasti laulussa”. (C1, 5)

Monet Iineksen oppilaista ovat jatkaneet taideharrastuksiaan vielä aikuisiässä, jotkut jopa ammattiin asti (D2). Nuoren naisen taiteellisuus purkautui osaksi koulutyössä, mutta oman itsensä ilmaisu tarvitsi lisäkanavia myös koulun ulkopuolelta. Oma lausuntaharrastus laajeni yhä useampiin esiintymispyyntöihin. Nuorisoseuran näyttämöllä hän sai toteuttaa näyttelijän taipumuksiaan yhteisessä harrastuksessa miehensä kanssa 40 – 50 –lukujen nuoruusvuosina. (C1, 5 –7)

Kansanperinteen tallentaminen, murre-sanaston ja kotiseututietouden kerääminen alkoi Iineksellä jo opiskeluvuosina, ja jatkuu edelleen yhteistyössä muun muassa Suomen kirjallisuusseuran kansanrunousarkiston ja Åbo Akademin Etnologian laitoksen kanssa. Iines uskoo saaneensa oulunsalolaista alkuleimaa juuri tuon kansanperinteen tallentamisen pohjalta myöhempiin kotiseutuaiheisiin kirjallisiin (liite 2) tuotoksiinsa. (D2)

Kun Iines on ollut Ervastin koulun johtajaopettajana 15 vuotta opettajan elämässä tapahtui jälleen kerran muutos. Pieniä kyläkouluja suljettiin. Iines sai siirron kirkonkylän kouluun opettajaksi.

Syksyllä 1961 koulutalo jäi kylmilleen, ja oppilaat siirrettiin muihin kouluihin. Myös opettajien työpaikka vaihtui. Ennen koulun alkua elokuussa 1961 kansakoululautakunta esitti valtuustolle, että opettaja Iines Myllyoja siirrettäisiin hoitamaan virkaansa kirkonkylän koululle... (A1, 29)

Kirkonkylälle muutto ei ollut Iineksestä ikävää, vaikka hän muisteleeekin Ervastin koulun aikaa elämyksellisenä ja rikkaana aikana elämänkaarensa. Nelilapsinen perhe muutti kätevästi kirkonkylään muutama vuosi aikaisemmin rakennettuun omaan taloon, sillä opettaja-asuntoloita ei enää rakennettu koulun yhteyteen. Kirkonkylän koulu oli moniopettajainen ja luokka-asteita yhtä opettajaa kohti oli vain enimmillään kaksi. Opettajan töiden lisäksi ei tarvinnut enää hoitaa hallinnollisia asioita ja perheelle jäi enemmän aikaa. (E1, 11)

Opettajan työssään Iines toteutti Ervastin koulun –henkeä. Oppitunnit rakennettiin mahdollisimman toiminnallisiksi. *Äidinkielen, uskonnon ja ympäristöopin tunneilla käytin usein entisiä menetelmiäni, joista lapset kovasti pitivät. Teimme esimerkiksi draamaa häistä ja ristiäisistä tai valmistimme omia näytelmiä pakinoista tai runoista”. (E1, 12)* Muutos jatkui, ja peruskoulun siirtymävaiheessa kansakoulun opettajille annettiin lisäkoulutus peruskoulun opettajaksi. Oulunsalon koululaitos aloitti peruskoulukokeilun syyslukukaudella 1969 (A1, 71). Opettajan työssä muutos näkyi lähinnä oppimateriaalien monipuolistumisena ja teknisten välineitten lisääntymisenä, mikä helpotti opettajan työtä esimerkiksi kokeiden valmistamisessa. Muutamat oppisisällöt hämmensivät siveellisen naisseminaarikasvatuksen saanutta Iinestä.

Oppisisällöt olivat jonkin verran vaihtuneet, muun muassa kielet tulivat nyt mukaan opetusohjelmaan... Eniten minua hämmensi uusi opetussisältö, jossa oppilaille oli jo ala-asteella opetettava sukupuolivalistusta. (E1, 11)

Kerhotoiminta oli myös muuttunut. Ennen Iines piti lapsille voimistelukerhoja ja näytelmäharjoituksia ilmaiseksi, nyt kerhotunneista alettiin maksaa. Iineksen luovuudelle se ei kuitenkaan tuntunut sopivan. *Tunsin luovuuteni tyrehtyvän, kun jokaisesta kerhoillasta oli pidettävä päiväkirjaa ja oppilaiden lukumäärää syynättävä. Jos määrättyä oppilasmäärää ei ollut paikalla, kerhoa ei saanut pitää ja paikalle saapuneet oppilaat joutuivat palaamaan pettyneinä kotiinsa. (E1, 12)* Pikkuhiljaa Iines ei ottanut kerhotunteja ollenkaan, mutta jatkoi edelleen näytelmien ja muiden ohjelmanumeroiden harjoittamista koulun juhliin. (E1, 12)

Eläkkeelle Iines Myllyoja siirtyi 60-vuotiaana vuonna 1976. Alkuvuosina hän kävi kuitenkin vielä usein sijaisopettajana koululla tai luennoimassa oppilaille vierailijana kotiseudun vanhoista ajoista. Muutos opettajasta ”koko kylän Iinekseksi” - eli siksi kyläkirjailijaksi ja persoonaksi, jona hänet tänä päivänä tunnetaan Oulunsalossa - sai alkunsa. *Vähän aikaa nautiskelin vapaista päivistäni, mutta pian huomasin ettei minusta vielä ollut aloilleni asettujaksi ja kiikkustuolissa keinuttelijaksi. Jotakin tuntui vielä olevan tekemättä... Halusin kirjoittaa, luoda tekstiä omissa nimissän. (C1, 7)*

Kansanperinteen keräämisen ohessa hän oli jo aikaisemmin kirjoitellut joitakin kronikoita ja historiikkeja koulun ja kylän tapahtumista tai ihmisistä, ja nyt runosuoni sai kukkia entisestään vireämpänä. (Liite 2). Ensimmäinen julkinen tuotos oli Sanomalehti Kalevassa julkaistu kertomus ”sodanjälkeisestä jälleenrakentamisesta”, joka oli yltänyt kymmenen parhaan joukkoon Kalevan kirjoituskilpailussa 70-luvun loppupuolella. (C1, 8)

Tämän jälkeen on Iinoksen monia pakinoita ja kirjoitelmia julkaistun muun muassa Oulun alueen yhteisessä sanomalehti Rantalakeudessa ja paikallislehti Oulunsalossa. Hän on sanoittanut ja kirjoittanut käsikirjoitukset mainetta saaneisiin sävellettyihin näytelmällisiin kuoroteoksiin: ”Nuotta Ooppera eli Iso Apaja” (*taltioitu TV2:ssa v. 1984*), ”Vala eli Kyllikin ja Lemminkäisen tarina” (*kantaesitykset Kalevalan 150-juhlavuonna 1985, uudelleen ohjattuna v. 1999*), ”Balladi Korven Komiasta” (*taltioitu Oulu-radiossa v. 1988*), sekä ”Balladi Oulunsalosta” (*esitetty mm. Jyväskylän kaupungin teatterin suurella näyttämöllä harrastajateatteripäivillä 30.9.1995, ja taltioitu äänitteeksi; NS:n arkisto*). Erilaisten runojen ja kirjoitelmien lisäksi Iines on kirjoittanut kaksi elämäkerrallista kirjaa ”Kun sahan pilli piipasi”, 1990 ja ”Patsaaseen Piirretty nimi”, 1995.

Rohkeimmaksi esiin tulemisekseen Iines nimeää kuitenkin Oulunsalon koululaitoksen 100-vuotisjuhlaan vuonna 1981 kirjoittamansa juhlarunon ”Elämän aakkoset” *..Yleisö eli kanssani runon matkan ensimmäisestä koulupäivästä elämänkaaren päähän ja tuleviin vuosiin*” (C1, 9), sekä kuorolle sävelletyn juhlakantaatin tekstin ”Tämä matka”. Kotiseutu- ja kulttuurityöstään Iines Myllyoja on palkittu useilla kunniakirjoilla ja –mitaleilla. (Liite 3).

*Tuhat kukkaa nuppuna nukkumassa,
ne kasteisna vielä unessa unelmoi.
Tuhat tuoksua ilmassa herkästi väräjävässä,
tuhat ihmettä outoa sinua oottamassa,
kun päiväsi kaunis aamusta alkaa saa,
se kukkapolkuna aamusta alkaa saa.*

(I. Myllyoja: Kantaatti Oulunsalon koululaitoksen 100-vuotisjuhlaan ”Tämä matka”, osa 1 ”Aamu”)

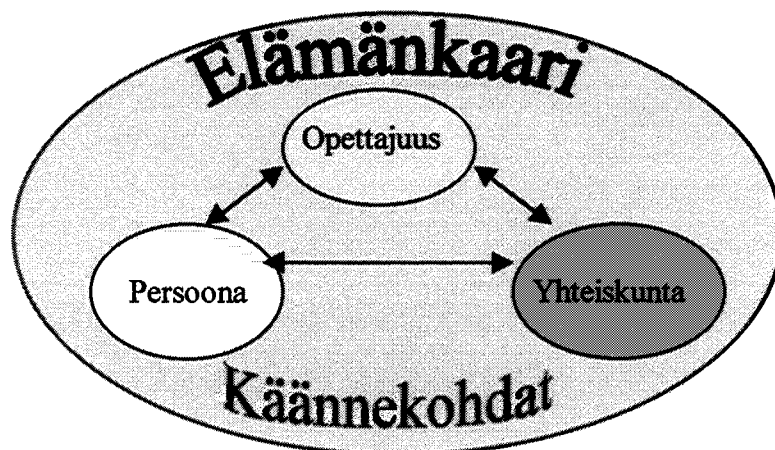
2 OPETTAJAN ELÄMÄNTARINAA TUTKIMASSA

2.1 Tutkimustehtävä

Elämäkerralliselle tutkimukselle, kuten myös tapaustutkimukselle yleensä on tyypillistä, että tutkimusongelmat muotoutuvat vähitellen tutkimuksen edetessä. (Syrjälä & Numminen 1988, 16). Aluksi olin ollut kiinnostunut opetusmetodeista, joita äitini opettajana käytti. Vähitellen esiin nousivat kysymykset elämänkaaren käännekohtien syistä ja valinnoista. Toisaalta äitini opettajapersoonan rinnalla vaikutti taiteellisuus, joka vahvistui elämän edetessä. Tutkimukseni jatkuessa olin varautunut koko ajan mahdollisesti esiin nouseviin uusiin tutkimusongelmiin. Keskeisimmiksi tutkimustehtävikseni asetin seuraavat:

1. Kuvata ja tulkita Iines Myllyojan elämän ja opettajuuden käännekohtia.
2. Seurata Iines Myllyojan taiteellisuuden ilmentymiä elämänkaaren erivaiheissa
 - etsiä kuvaa opettajasta kylän kulttuuripersoonana.

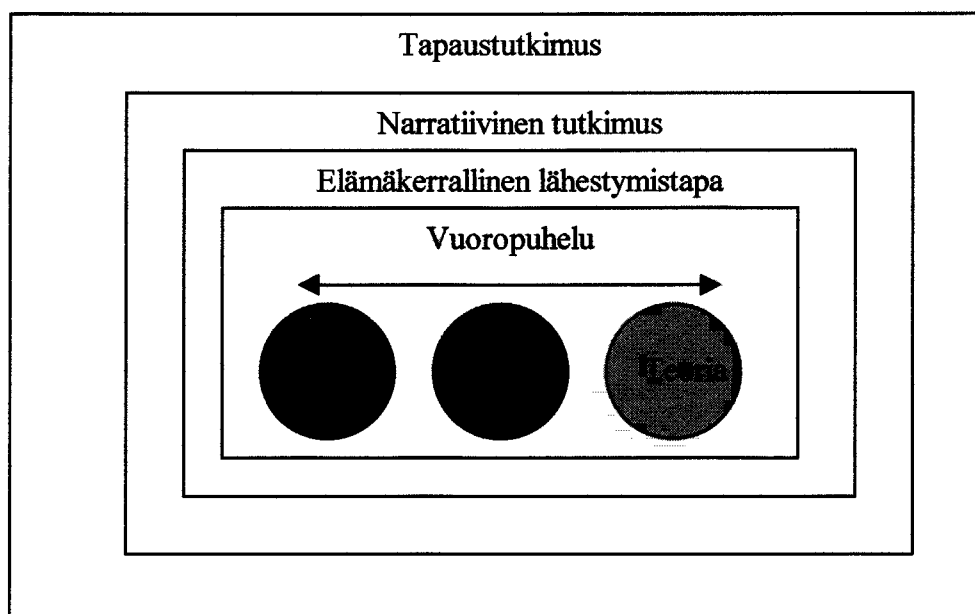
Opettaja- ja kulttuuripersoonan näkökulmaa etsitään pääasiassa opettajan oman kirjallisen tuotannon valossa. Samalla seurataan tutkimushenkilön elämäntietoa ja elämänkaaren käännekohtia. Tutkimustehtäviini etsin vastauksia teoreettisen viitekehyksen, Iines Myllyojan elämänkaaren ja tutkimusaineistosta saatujen teemojen puitteissa. Kun henkilön elämäntyö kytketään yhteiskunnalliseen viitekehykseen, henkilön asema ja toiminta näkyvät kokonaisuuden osana (Kuikka 1990, 87). Tutkimuksen toiminnalle ja ajattelulle haetaan kehyksiä, joiden kautta Myllyojan elämänkaaren käännekohtia voidaan liittää myös käsitteelliseen ongelmakenttään. Millaista vuoropuhelua historiallisessa valossa käyvät opettajan elämän käännekohtissa tutkittavan oma persoona, opettajuus ja yhteiskunta? (Kuvio 1.)

KUVIO 1. Teoreettinen viitekehys.

2.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on laadullinen, narratiivinen tapaustutkimus, jonka lähestymistapa on elämäkerrallinen. Elämäkertaa-aineistoa analysoidessani ja tulkitessani käyn vuoropuhelua sekä tutkittavan ja häneltä saadun aineiston kanssa, että teorian kanssa, joka pääasiassa muodostuu elämänkaariteoriasta. Etsin teoriasta rinnastuksia tai yleistyksiä aineistoani analysoidessani. Näin menetelmä pyrkii yhdistämään teoriaa ja käytäntöä tutkimussuhteessa, jossa tutkija, tutkittava ja teoria käyvät vuoropuhelua keskenään. (Kuvio 2.)

KUVIO 2. Tutkimussuhde metodologisessa viitekehyksessä.

2.2.1 Tapaustutkimus

Tapaustutkimuksessa todellisuutta tarkastellaan kokonaisuutena eri näkökulmista ja se on useimmiten laadullista (Syrjälä & Numminen 1988, 8). Ericksonin (1986) mukaan laadullinen tapaustutkimus soveltuu tutkimusmetodiksi silloin, kun ollaan kiinnostuneita tapahtumien yksityiskohtaisista rakenteista, yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista, tai halutaan tutkia luonnollisia tilanteita ja saada tietoa tapauksiin liittyvistä syy-seuraussuhteista (kts. Syrjälä 1994, 12 – 13). Tapaustutkimuksessa tutkijan mielenkiinto kohdistuu yksittäiseen ihmiseen, ihmisjoukkoon tai ilmiöön (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari, 1994, 10). Tutkimuksessani lähtökohtana on yhden henkilön elämän ja opettajuuden käännekohtien selvitys ja tulkinta eri näkökulmista, minkä kautta pyrin tarkastelemaan tutkittavan elämän käännekohtien syy-seuraussuhteita.

Tapaustutkimusten tavoitteet ja toteutus voivat Syrjälän ja Nummisen (1988, 5) mukaan vaihdella, mutta yhteistä heidän mukaansa on monipuolisilla ja monilla eri tavoilla hankittujen tietojen koonti tutkittavasta tapauksesta. Tutkimusaineistoni olen koonnut tutkimuskohteeni elämäkerrallisista kirjoitelmista, muisteloista ja julkaisuista, sekä henkilökohtaisista keskusteluista aineiston pohjalta. Lämpimässä ja läheisessä äiti-tytär – suhteessa tutkimussuhde muodostui luontevasti luottamukselliseksi, mikä on Alasuutarin (1995, 87) mukaan tärkeää lähestymistavaltaan humanistisessa tutkimuksessa.

Yleensä tapaustutkimuksia luonnehditaan niiden erityisominaisuuksien perusteella esimerkiksi etnografiseksi, evaluaatio-, toiminta- tai elämäkertatutkimuksiksi, kuten Syrjälä useissa eri lähteissä esittelee (mm. Syrjälä 1994, 17). Tämän tutkimuksen luonne on erityispiirteeltään elämäkerrallinen. Tyypillisenä tapaustutkimuksen piirteinä Syrjälä ym. (1994, 13 –14) pitävät yksilöllistämistä, kokonaisvaltaisuutta, monitieteellisyttä, luonnollisuutta, vuorovaikutuksellisuutta, joustavuutta ja arvosidonnaisuutta. Tutkimuksessani kuvailen tutkimushenkilöni yksilöllisiä syitä ja seurauksia elämän käännekohtissa yhteiskunnan muutosten tai muiden ulkopuolisten tekijöiden vuorovaikutuksessa. Toisaalta tarkastelen miten yksilön taiteellisuuden ilmentymät heijastuva tutkimushenkilön elämänkaaren erivaiheissa kokonaisvaltaisesti. Tutkijan ja tutkittavan henkilökohtainen vuorovaikutus tutkimuksen edetessä on antanut tutkimukselle joustavuutta, jolloin tarkastelun

kohteena olevat yksittäiset tapahtumat ovat saattaneet saada uusia näkökulmia tapahtumien tarkasteluun.

Syrjälän ym. (1994, 23) mukaan tapaustutkimuksen kohteen valinta perustuu esimerkiksi kriittisyyteen, ainutkertaisuuteen tai paljastavuuteen. Tässä tapauksessa valinnan voi katsoa perustuvan tapauksen ainutkertaisuuteen. Tutkimus pyrkii laajentamaan oulunsalolaisen kanta-asukkaan, pitkäaikaisen opettajan ja kotiseutukirjailijan henkilöahmoa tutkittavan persoonallisen näkökulman kautta. Iines Myllyojan osallistuminen korkeasta iästään (83 v.) huolimatta tutkimukseeni kuluessa aineiston tuottamiseen ja keskusteluihin mahdollistaa ainutkertaisuuden korostumisen.

2.2.2 Narratiivinen tutkimus

Narratiivisessa eli kertomuksiin perustuvassa tutkimuksessa Halmion (1997, 9) mukaan tutkitaan ihmisen elämän kehittymistä ja muuttumista. Josselson (1993, xiii) luonnehtii narratiivista tutkimusta ihmisen elämän kehittymisen ja muuttumisen dynaamiseksi tutkimukseksi, joka saa vaikutteensa psykologiasta, sosiologiasta ja historiasta. Ihanus & Lipponen (1997, 257 – 258) korostavat, että kertomuksellinen eli narratiivinen ajattelu on eräänlaista arkijärkeä, sillä se liittyy ihmisten jokapäiväisen arkielämän tapahtumiin ja sosiaalisiin suhteisiin. Tarinoiden avulla ihmiset jäsentävät toimintaansa ja kommentoivat omia ja toistensa tekemisiä. Ihmisen elämä on siis täynnä tarinoita – elämme tarinoiden keskellä. Tässä tutkimuksessani pohdin Iines Myllyojan elämän eri vaiheissa tapahtuneisiin käännekohtiin vaikuttaneita syitä tutkimushenkilön omaelämäkerrallisten kertomusten kautta. Kertomusten kautta tutkimushenkilö peilaa elämänsä muutoskohtia ja kehittymistä.

Narratiivisessa tutkimuksessa tutkittavan omaa näkökulmaa pidetään ensisijaisena ja persoonallisia dokumentteja sellaisinaan tosina (Halmio, 1997, 10). Myös tässä tutkimuksessa painottuu tutkittavan oma näkökulma, missä hän tarinansa avulla pyrkii jäsentämään ja ymmärtämään tapahtumia tai valintojaan. *Halusin tulla juuri sellaiseksi opettajaksi kuin ensimmäinen opettajani oli. Opettajaksi, jota lapsi ei pelännyt, ja joka osasi niin hauskaasti kertoa ja johdattaa lapsen mielikuvitusta, leikittää ja laulattaa, ja*

tehdä koulupäivästä mielenkiintoisen ja vaihtelevan. (E1, 1. Beattien (1995, 54) mukaan tutkijan on helpompi ymmärtää henkilökohtaisen kerronnan kautta asioille annettuja merkityksiä, joten narratiivinen lähestymistapa sopii hyvin tämän kaltaiseen tutkimukseen.

2.2.3 Elämäkerrallinen lähestymistapa

Tutkimukseni pohjautuu opettajan itsensä kirjoittamiin kertomuksiin elämästään ja työstään, joten tutkimustapaa voidaan rinnastaa narratiiviseen tutkimukseen. (Syrjälä ym. 1996, 139). Täten tutkimukseni elämäkerrallinen lähestymistapa nivoutuu narratiiviseen tutkimukseen, jonka osana on tutkittavan omaelämäkertatieto. Metodisesti omaelämäkerrallista lähestymistapaa pidetään joustavana. Tarinat ovat itseohjautuvia ja vapaasti esitettyjä, eikä niitä rajoiteta haastattelijan kysymyksillä tai kaavakkeilla. (Honkonen 1995, 182.)

Syrjälä ym. (1996) pitävät elämäkerrallista tutkimusta monimuotoisena ja joustavana metodina, joka mahdollistaa monien näkökulmien käytön (Syrjälä ym. 1996, 139). Useiden tutkijoiden mielestä omaelämäkerralliset tekstit ovat kirjoittajan subjektiivinen kuvaus tapahtumista ja niiden merkityksestä hänen elämälleen. Ne on usein suunnattu jollekin vastaanottajalle, ja kirjoitettu jotakin tarkoitusta varten. Kirjoittaja on vuorovai-
kutussuhteessa kuvitellun vastaanottajan kanssa, jolloin tarina syntyy tämän ajatusprosessin tuloksena. Kirjoittaja saa kuitenkin itse päättää, mitä haluaa kertoa ja mitä jättää kertomatta. Hän sisällyttää subjektiivisesti tarinaansa ainoastaan ne tapahtumat, jotka hän senhetkisen tilanteensa pohjalta näkee olennaisina ja sellaisina, että lukijan tulisi ne tietää. (Honkonen 1995, 182 – 183; Roos 1987, 30 – 33; Tigerstedt 1990, 100; Vilkkö 1988, 22 – 26.)

Syrjälä (1994) korostaa elämäkerrallisen tutkimuksen rakenteen kokonaisvaltaisuutta, joka koostuu tutkimusmenetelmien monipuolisuudesta, ihmiskäsityksen ja yhteiskunnallisen kontekstin tarkastelusta. Tutkijan mielenkiinto kohdistuu tietyn ihmisen tapaan ajatella, toimia ja kokea elämänsä. Elämän kulusta koottavat tiedot määritellään riippuen siitä, mitä ja miten niistä kerrotaan. (Syrjälä 1994, 59 – 60.) Lahtinen esittää, ettei ih-

mistä pidä mennä erottamaan situatiostaan eli elämäntilanteestaan, maailmastaan, rakennetekijöistään tai yhteyksistään, koska ihminen sitoutuu näihin elämismaailmansa välityksellä. Ihmistä ja hänen tietoisuuttaan ei tulisi tarkastella ja hahmottaa irrallaan merkityssuhteistaan ja olemisestaan. (Lahtinen 1994, 39 – 40.) Tarkastellessani Iines Myllyojan elämän käännekohtia tai taiteellisuuden ilmentymiä hänen elämänsä varrella eri näkökannoilta korostuu tutkimusotteessani juuri tutkimushenkilöni elämäntilanteen eri yhteyksien sidoksisuus tilanteitten muodostumisessa.

Elämäkerrassa yksilön elämäkokemusten kuvaamisen ohella korostuu myös yhteiskunnan ja sen muutosten kuvaaminen, johon ihmisen elämänsuunnitelmat ja arvojen järjestyminen ovat kiinteästi yhteydessä. Syrjälän ja Nummisen (1988) mukaan sitä voidaan pitää elämäkertatutkimuksen ansiona kasvatustieteellisessä tutkimuksessa, jolloin sen mahdollisuutena on nähdä ihminen kokonaisvaltaisena olentona, joka elämänprosessissa määrittelee ympäristöään (Syrjälä & Numminen 1988, 66 – 67; Syrjälä 1994, 60). Iines Myllyojan pitkän elämänkaaren aikana yhteiskunnalliset muutokset tulevat esiin hänen muisteloissaan muun muassa sota-ajalta. Tutkijana olen kiinnostunut tällaisten kriisien vaikutuksesta tutkimushenkilöni valintoihin hänen elämänsä käännekohtien muutosprosessissa.

2.3 Tutkimusaineisto

Tutkimukseni aineisto koostuu pääasiassa ensisijaisista lähteistä eli persoonallisista dokumenteista, joita Syrjälän (1985, 270) mukaan ovat mm. omaelämäkerrat, muistelmat, avoimet elämäkertahaastattelut ja muut kirjalliset tuotteet. Alasuutari (1995, 19) toteaa, että mukaan voi ottaa myös valmista materiaalia, kuten tässä muun muassa kirjat ja lehtiartikkelit. Kvalitatiivinen eli laadullinen aineisto ei Mäkelän (1994, 46) mukaan ole yksiselitteisesti sidottu rajattuun aineistoon. Ehrnrooth (1990, 39) toteaa, että aineistoa kerätään usein liikaa ja liian aikaisin, jolloin tutkija voi luhistua aineistonsa alle. Tässä tutkimuksessa elämäkerrallista materiaalia on syntynyt myös lisää tutkimushenkilön osallistuessa aktiivisesti aineiston tuottamiseen kirjallisesti tutkimukseni edetessä.

Suuren osan aineistosta muodostavat tutkimushenkilön elämäkerralliset kirjat, kirjoitelmat ja muistelmat, lisäksi aineistoon kuuluu myös kaunokirjallisia tekstejä ja runoja. Osa aineistosta on julkaistu erilaisissa kirjoissa tai lehdissä. Alasuutarin (1995, 75) mukaan kvalitatiiviselle aineistolle on ominaista ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus. Olen tutkimuksessani halunnut hyödyntää tutkittavan omien kirjoitusten ilmaisullista rikkautta, jossa näkyy hänen tapansa käsitellä ja luonnehtia työtään ja elämäänsä kirjallisesti.

Tutkimusaineistooni on kuulunut myös vapaamuotoisia keskusteluja ja haastatteluja lähinnä olemassa olevan aineiston pohjalta, jolloin olen voinut selventää ja tarkentaa tärkeimmiksi havaitsemiani merkityksiä (kts. Jaatinen, 1994, 185). Tällainen vuoropuhelu on synnyttänyt myös uutta kirjoitettua aineistoa tutkimukseni kuluessa, joka on tutkimushenkilölleni luonteva tapa ilmaista itseään. Ensimmäisen kaksituntisen nauhoitetun keskustelun epäonnistuttua teknisen vian vuoksi, sovimme järjestelyistä, joissa tutkittavani kirjoittaa omin sanoin muisteloitaan (*E2*). Haastatteluaineistoon kuuluu myös puolistrukturoitu teemahaastattelu, jossa tutkimushenkilöni on kirjallisesti kuvaillut opettajakokemuksiaan kysymysteni pohjalta. Kirjoituksista olen yhdistänyt otteita opettajan työtä kuvatessani, kysymysrunko liitteenä. (Liite 4.)

Keskusteluja on ollut helppo käydä, koska tutkittava on läheinen sukulainen eikä luottamussuhdetta ole tarvinnut luoda vaan se on kuulunut luontevana osana tutkimussuhteeseemme (kts. Alasuutari 1995, 87). Tutkimushenkilön ”ääni” kuvastuu hänen vuolaassa kerronnassaan tekstien kautta. Toissijaisena lähteenä olen käyttänyt rajoitetusti myös Myllyojaa koskevia lehtikirjoituksia, sekä muutamien entisten oppilaitten kirjeitä ja työtovereiden kommentteja, joista olen voinut liittää otteita antamaan luotettavuutta kerronnalleni (*F1-F3, G1-G4, H1-H2*).

Historiallisten asioiden ja tapausten paikkansa pitävyyden tarkastamiseen olen käyttänyt muun muassa Oulunsalon koulun historiaa, joka on luokittelussa laitettu ensisijaisiin lähteisiin (*A1*). Minulla on ollut käytössäni siis laaja ja monipuolinen aineisto. Monipuolisuus antaa mahdollisuuden tarkastaa lähteitten luotettavuutta vertaamalla niiden asia-sisältöjä toisiinsa.

Lukija voi tarkistaa lähteiden alkuperän aineistoluokituksesta, jossa on erotettu ensi- ja toissijaiset lähteet. Aineistoja säilytetään Oulunsalon kunnan arkistossa Iines Myllyojan arkistokansioissa niiltä osin, kun ne koskevat Myllyojan kirjallisesti tuottamaa tutkimusaineistoa. Kaunokirjalliset tuotteet löytyvät Oulunsalon kirjastosta. Tutkimushenkilön yksityiskirjeet ovat hänen kotiarkistossaan ja entisten oppilaiden ja työtoverien tutkimusta varten antamat kommentit tutkijalla. Puhelinkeskustelut ovat koskeneet lähinnä aikakausien ja vuosilukujen tarkentamista, jotka on tehty tutkimuksen aikana kyseisiin kirjallisiin tutkimusaineistoihin.

2.4 Analysointi

Selvittäessäni tutkimustyöni teoreettista viitekehystä, tein jo alustavaa aineiston analysointia, tekstien ja tutkimustehtäväni pohjalta, eli mietin mahdollisia teema-alueita ja käännekohtia tutkimushenkilöni elämänkaareissa. Alasuutarin (1995, 30 - 31) mukaan tätä vaihetta voi kuvata havaintojen pelkistämiseksi, jossa materiaali pelkistyy hallittavaksi määräksi raakaravintoja. Tutkija voi olla kiinnostunut tietystä tekstiaineiston aiheesta tai teemasta ja kiinnittää huomiotaan siihen, mikä on olennaisinta teoreettisen viitekehysten kannalta.

Analysoinnin etenemistä ohjasi tutkittavalta saatu kirjallinen materiaali, jolloin lähtökohdana oli tutkimusaineiston huolellinen lukeminen ja uudelleen lukeminen (Syrjälä & Numminen 1988, 126.) Koska olin tyttärenä seurannut äitini elämää ja muisteloita jo aikaisemmin, minulla oli niistä jo kokonaisvaltainen kokemus. Samalla pyrin kuitenkin myös tiedostamaan ennakkokäsityksiäni, jotta ne eivät vaikuttaisi myöhempään jäsentelyyn.

Tekstejä lukiessani minulle alkoi hahmottua sisältöalueita, joissa käytin käännekohtia tukena jäsentämään aineistoa. Tutkimukseni keskeiseksi tarkastelun ja vertailun kohteeksi kohosivat 1) ulkoiset käännekohdat 2) ammatilliseen kehitykseen liittyvät käännekohdat 3) henkilökohtaiset käännekohdat ja 4) avainhenkilöt. Saadakseni tutkimushenkilöstä tarkemman henkilökuvan jäsensin sisällöstä kaksi erillistä kuvailun ja vertailun teema-aluetta: 1) Iines opettajan työssä ja 2) taiteellisuuden esiintyminen ja

muuttuminen elämänkaaren ajanjaksoissa: lapsuus ja nuoruus, varhainen aikuisikä, keski-ikä ja myöhäinen keski-ikä. Elämänkaaren tarkastelussa olen tukeutunut Leivinsonin elämänkaariteoriaan.

2.5 Luotettavuus

Luotettavuuden arviointi Athensin (1984) mukaan perustuu tutkijan kuvaukseen tutkimuksen suorittamisesta, aineiston keruusta ja analysoinnista yksityiskohtaisesti. Hän väittääkin, että tieteellinen uskottavuus laadullisessa tutkimuksessa on tutkijan aikaan saamaa (kts. Syrjälä 1985, 272). Grönfors (1982, 186) toteaa, että tutkimuksen metodiselvitys ja tarkka raportointi on oikeastaan ainoa tapa osoittaa laadullisen tutkimuksen uskottavuus. Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt luotettavuuden osoittamiseen tutkimusprosessin ja analysoinnin tarkalla kuvaamisella. Menetelmän ja analyysin valinnassa olen antanut tutkittavan subjektiivisten kertomusten ohjata valintaa, jolla pyrin ilmaisemaan tutkijan ja käsiteltävänä olevan aiheen sekä kertomuksen ja sen kontekstin välistä yhteyttä.

Elämäkerrallisessa lähestymistavassa pohditaan subjektiivisuuden ongelmaa, jossa tutkimusaineiston perustuessa tutkittavan kerrontaan saattaa jäädä sellaisia asioita kertomatta, joita tutkittava ei jostakin syystä itse halua kertoa tai tutkija ei huomaa niitä kysyä. Syrjälän (1985, 271) mukaan tutkittavan näkökulmaa on kuitenkin pidettävä ensisijaisena ja persoonallisia dokumentteja sellaisinaan tosina. Tutkittavan on uskottava sitä aineistoa, jota hän tutkittavalta saa.

Ines Myllyoja on antanut käyttöön laajan materiaalin ja täydentänyt sitä keskustelujen pohjalta. Toisen tutkijan näkökulman puuttuessa tutkija on voinut tarkistaa ja luoda tulkintaa vuoropuhelussa tutkittavan kanssa aineiston tulkinnan edetessä. Vaikka tutkimushenkilöä koskevia lehtiartikkeleja ja entisten oppilaiden ja työtoverien kirjeitä on tutkimuksessa käytetty vain toissijaisina lähteinä voidaan niistä saadut yhteneväisyydet yhdistää tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa menetelmätriangulaatioon. Syrjälä ja Nummisen (1988, 140) mukaan eri menetelmillä hankittu tieto lisää tutkimuksen luotettavuutta, jos niiden kautta päädytään samanlaisiin tuloksiin. (Syrjälä & Numminen 1988,

140.) Metodivalinnoista tutkimushenkilölle on kerrottu vuoropuhelun eri vaiheissa (D1, D4 - D6.)

Syrjälä ja Numminen (1988, 161 –162) esittävät pohdittaviksi joitakin kvalitatiivisen tutkimuksen tekemiseen liittyviä eettisiä periaatteita. Esimerkiksi tutkija itse on viimekädessä vastuussa tutkimuksestaan. Tutkimuksen ihmiskäsitystä ja metodologisia kannanottoja on myös pohdittava. Jokaista tutkimuksen tavoitetta ja tutkimustehtävää on tarkasteltava eettisestä näkökulmasta, ennen kuin tutkimuspäätös tehdään. Lisäksi on pyrittävä luottamukseen ja mahdollisimman suureen avoimuuteen. Tässä tutkimuksessa viime käden vastuu tutkimuksesta, Iines Myllyojan elämäkerrasta, on tutkijan, joka on vastuussa tutkimuksesta itselleen ja lukijoille.

Tutkimusaineiston osia tutkija on yhdistellyt parhaaksi katsomallaan tavalla kokonaisuuteen ja teoriaan liittäen. Mitä kokonaisuuksia ja yksityiskohtia aineistosta voi jättää pois lopputuloksen luotettavuuden kärsimättä, on ollut tutkijan päätettävissä, näin vastuu yhteiden liitettyjen asioiden tulkinnasta on jäänyt tutkijalle. Tässä tutkimuksessa tulkinnan oikeellisuus on hyväksytetty tutkittavalla itsellään sekä tutkimuksen kuluessa, että tutkimuksen lopussa käydyssä keskustelussa. Tapaamista varten tutkittava luki tutkimuksen käsikirjoituksen, johon hän saattoi tehdä tarpeelliseksi katsomansa korjaukset ja huomautukset. Kokonaisuudessaan tutkittava piti annettua kuvaa oikeana. (D7)

Kuva 1

Iines Varjakan sahan aikoihin
n. 8-vuotiaana v. 1924 isosis-
konsa Anna Mäkelän kanssa.

Kuva 2.

Iines Myllyoja (o.s. Kela)
vastavalmistuneena opettajatta-
rena v. 1938.

3 OPETTAJAN ELÄMÄNKAARELLA

3.1 Elämänkaarijattelua

Dunderfelt (1990, 13) on tiivistänyt elämänkaarijattelun neljään lähtökohtaan, jossa ajattelu lähtee siitä, että ihmisen kehitys jatkuu koko elämän ajan. Myös aikuisuuden ja kypsyyden/vanhuuden elämänvaiheissa syntyy ihmistä uudistavia kykyjä ja voimia. Toisaalta jokaisen ihmisen elämä muodostaa ainutlaatuisen yksilöllisen kokonaisuuden. Lisäksi voidaan ihmisen elämänkaaresta löytää yleisiä kehityksen lainalaisuuksia, suurista yksilöllisistä eroista huolimatta. Yksilön kehitystapahtumia voidaan taas ymmärtää parhaiten, kun ne suhteutetaan kehityksen yleisiin lainmukaisuuksiin, riippumatta siitä mihin elämänvaiheisiin ne ajoittuvat. (Dunderfelt, 1990.)

Levinsonin elämänkaariteorian keskeiset käsitteet ovat elämänkaari (life cycle) ja elämänrakenne (life structure). Elämänkaari kuvaa sitä näkemystä, että jokainen ihminen käy yksilöllisellä tavalla läpi kaikille yhteiset kehitysvaiheet. Toisaalta Levinson nostaa tärkeäksi käsitteeksi elämänrakenteen, joka viittaa niihin suhteisiin, joita yksilöllä on eri asioihin ja henkilöihin elämänsä eri aikoina. (Dunderfelt 1992, 28 –29.)

Tässä tutkimuksessa tutkittavan elämäkerrasta nousevat elämänkaaren käännekohdat muodostavat kulminaatiopisteitä, jotka voivat tuoda esille uusia piirteitä yksilön ajatuksille hänen tehdessään valintoja elämäntiellään. Toisaalta seuran Iines Myllyojan yksilöllistä kasvua ja muuttumista opettajasta luovaksi kirjoittajaksi eläkeikään siirryttäessä verraten niitä elämänkaaresta löytyviin yleisiin kehityksen lainalaisuuksiin. Tämän kautta seuran myös miten taiteellisuuden ilmentymät ovat nousseet elämänkaarelle elämän kuluessa. Olen poiminut aineistoista esimerkkejä tutkimushenkilöni elämän erivaiheisiin liittyvistä tapahtumista ja toiminnasta elämänkaarella tapahtuneitten käännekohtien valossa.

Baltes jakaa kehityksen säännölliset ja satunnaisilta näyttävät muutokset kolmeen elämänkulun aikana kehitykseen vaikuttaviin tekijöihin. Normatiivisiin ikäsidonnaisiin, normatiivisiin historialliseen aikaan sidonnaisiin ja ei-normatiivisiin satunnaisiin tekijöihin (Kuusinen 1995, 97). Tutkimushenkilöni elämänkaarta seurattessani pyrin vertailemaan

myös, miten säännölliset ikäsidonnaiset tai historialliseen aikaan sidonnaiset muutokset ovat vaikuttaneet tutkimushenkilöni elämänkaaren käännekohtissa, tai onko satunnaisilla eli ei normatiivisilla tekijöillä merkitystä elämänkaaren eri kehitysvaiheissa tapahtuneissa käännekohtissa.

3.2 Käännekohtat ja avainhenkilöt Iines Myllyojan elämänkaarella

Käännekohtia pidetään Sikesin (1985) mukaan hyvinä tutkimuskohteina, koska ne ”salamavalon” lailla paljastavat valintojen ja muutosten ajat ihmisen elämässä. Tässä tutkimuksessa käytetään käännekohtien tyyppinä: 1) ulkoisia, 2) ammatilliseen kehitykseen liittyviä ja 3) henkilökohtaisia käännekohtia. Tarkasteluun lisätään 4) avainhenkilöt, jotka elämänkaaren aikana ovat vaikuttaneet tutkimushenkilöni käännekohtissa. Käännekohtien kautta seuraan Iines Myllyojan elämänkaarta erikehitysvaiheiden mukaan. Tarkastelun kohteeksi voidaan nostaa Kechtermans & Vanderberg (1994) mukaan esimerkiksi se, miten opettaja siirtyy vaiheesta toiseen, mitkä ovat uran aikaisia kriittisiä tapahtumia, vaiheita ja henkilöitä (Syrjälä ym. 1994, 60).

3.2.1 Ulkoiset käännekohtat

Ulkoisten käännekohtien sanotaan tulevan yhteiskunnasta. Ulkoisia tekijöitä kuvataan myös normatiivisina historiallisina tekijöinä. Tällöin yksilön kehitykseen elämänkaarella vaikuttavat sellaiset biologiset ja ympäristöön liittyvät tekijät, jotka ovat yksilön kronologisen iän sijasta voimakkaasti yhteydessä historialliselle ajankohdalle luonteenomaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Tällaiset tekijät ovat yhteydessä kaikille tietyinä ajanjaksona eläville ihmisille, ja niitä voivat olla esimerkiksi ravitsemustilanne ja ihmisten ravintotottumukset, sota, yhteiskunnan taloudellisen tilanteen muutokset ja perherakenne. Tiettyjä ajanjaksoja tai tiettyjä ikäpolvia voidaan myös nimittää tällaisten tekijöiden mukaan (pulakausi, sodanjälkeinen aika, iloinen 20-luku jne.). (Kuusinen 1995, 98.)

Empiirisen aineiston pohjalta näyttää siltä, että yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ovat vahvasti vaikuttaneet Iineksen lapsuudessa ja erityisesti opettajan uralla etenemisessä

hänen mahdollisuuksiinsa ja valintoihinsa. Ulkopuoliseksi käännekohtaksi lapsuudesta nousee kriittisenä tapahtumana kyläyhteisössä merkittävän elinkeinon loppuminen. Sahalaitos, jonka ansiosta sadoilla kyläläisillä oli ollut työtä, lakkautettiin sahan valta-akselin katkettua vuonna 1929 (Hiltunen 1987, 288). Iineksen elämäkertomuksessa Sahan vaikutus heijastui muutamia vuosia myöhemmin hänen mahdollisuuteensa päästä oppikouluun. *Saaren sahan rysähtäminen merkitsi monelle pitkän pula-ajan alkamista, minulle se merkitsi aivan uuden uskomattoman vaiheen alkamista elämässäni. (A1, 181)* Iines kuvailee kertomuksessaan miten Sahan toiminnan vähetessä ja työntekijöiden muuttaessa pois, myös Saaren kauppa, jossa sisar oli ollut työssä, lopetettiin. Sahan loppumisen myötä sisaren muutto työhön Oulun kaupunkiin muodostui Iinekselle käännekohtaksi päästä jatkamaan toivomallaan koulutiellä.

Historiallisten tapahtumien vaikutukset elämäkaaressa lapsuuden ja varhaisnuoruuden ikävaiheessa painottuvat elämän perusarvoihin ja elämäkulkua koskeviin odotuksiin. Nuoruusiässä ja varhaisaikuisuudessa yksilöllä on jo monenlaisia kokemuksia ja käsityksiä, joihin osa historiallisten tapahtumien mukanaan tuomista muutoksista on mahdollista sulauttaa. Ikävaiheeseen liittyy kuitenkin monia yksilön omaa elämänrakennetta ja hänen minuttaan pitkälle tulevaisuuteen määrääviä valintoja, kuten koulutusta, ammattia, työtä ja perheenperustamista koskevat ratkaisut. (Kuusisen 1995, 100 – 101.)

Köyhän mökin tyttärenä Iineksen unelma opettajan ammatissa oli hänellä myös unelma paremmasta elämästä, mikä heijastuu hänen muistellissaan kirjassaan lapsuutensa opettajien asuinympäristöä.

Silmäni ahmivat vain sen huoneen kauneutta, jossa olimme. Vaikka omalla opettajallamme Salonpäässä oli aina mielestäni kaunista kuin "taivaan salissa", niin tämä nyt oli jotakin aivan yliluonnollista. (A1, 182)

Iineksen unelma oppikouluun pääsystä oli portti opettajan ammattiin. Historiallisten tapahtumien mukanaan tuomat muutokset sulautuvat unelmaan ikään kuin avaamalla tuon portin uusien mahdollisuuksien mukana.

Sota oli käännekohta, joka vaikutti yhteiskunnallisesti kaikkiin sota-ajan nuoriin ja heidän elämäänsä. Iineksen kohdalla muutos seminaarilaisesta opettajaksi muodostui käänne-

kohdaksi, joka sodan vaikutuksesta sai omat piirteensä. Hän oli juuri ikäkaudelleen tyyppillisessä vaiheessa missä tehdään ammattia, työtä ja kodinperustamisesta koskevat ratkaisut (kts. Kuusinen 1995, 101). Ensimmäisen kouluvuoden jälkeen koeaika syrjäkylän koulun opettajana oli päättynyt, ja Iines oli tehnyt päätöksensä jatkaa samalla koululla opettajantyötään vielä seuraavan vuoden, kun sota vuonna 1939 puhkesi.

Olosuhteet muuttuivat aivan toisiksi kuin olin kuvitellut. Koko valtakunta joutui sellaiseen pyöritykseen, etteipä opettajakaan juuri joutanut hiljaiseloa viettämään. (E1, 6)

Elämäkertomuksessaan Iines kertoo kuinka opettajan työnkuva muuttui. Opettajan tuli tehdä maanpuolustustyötä yhdessä oppilaitten ja koulupiirinsä kyläläisten kanssa. Talloitten ja ohjelmallisten maanpuolustus iltojen järjestäminen, muodostivat nuorelle opettajalle velvollisuuden, joka väritti yleisesti sota-ajan nuorison elämänsisältöä. Kun koulu suljettiin väliaikaisesti tammikuussa vuonna 1940 opettajan tehtävät muuttuivat kansanhuollon työtehtäviksi.

Minun tehtäväni oli nyt evakkojen huoltaminen taloihin ja kouluille... elintarvikekorttien kirjoittaminen kyläläisille ja lahjoituksina tulleiden vaatteiden ja tarvekalujen järjestäminen niille, jotka olivat joutuneet lähtemään kodeistaan vähin varustein. (E1,1)

Sota-aikaan osuu myös Iineksen ikäkausi, johon sisältyy perheen perustaminen. Iines kertoo sodan vaikuttaneen hänen avioliittopäätöksensä nopeaan syntymiseen, jossa kuoleman uhka nuorenmiehen elämässä herätti yhteenliittymisen tunteen (ks. kuva 3). *Minua niin säählitti, että jos poika vaikka kuolee, eikä ehi nauttia avioliiton onnesta... eikä mun elämä siitä muutu, kun se joutuu heti lähtemään rintamalle ja minä jään yksin... (D5).* Kuusisen (1995, 101) mukaan sota-aika säähliteli lähes kaikkia asevelvollisuusikässä olevien nuorten miesten valintoja, mikä Iineksen mukaan saattoi myös olla osasyynä nopeaan kosintaan. Rouvaksi alkaminen oli muutos, jonka seurauksena perhe alkoi pikkuhiljaa lisääntyä myös lapsilla.

Aikuisena jokainen kohtaa historialliset tapahtumat nuoruusiässä ja varhaisaikuisuudessa tehtyjen valintojen ja jo saavutetun identiteetin pohjalta. Tapahtumat vaikuttavat käyttäytymiseen ja olemassa olevien vaihtoehtojen valintaan. Ne eivät kuitenkaan olennaisesti muuta tai muokkaa perusarvoja, käsityksiä ja elämänodotuksia (Kuusinen 1995, 102).

Kuva 3. Kihlapari Iines Kela ja Ahti Myllyoja kihlapäivänä 3.8.1942.

Iineksen elämäkertomuksessa elämä oli asettunut uomiinsa sota vuosien jatkuessa. Ajatus muutosta isommalle paikkakunnalle opettajaksi suuntana kotipitäjän mahdollinen läheisyys, johti irtisanoutumiseen. Uusi yhteiskunnasta johtuva käännekohta vaikutti elämän tasapainon heittelemiseen. Rauhan tultua uudet lait ja asetukset evakko-opettajien sijoittamisesta veivät Iineksen perheineen aluksi Pyhännälle, sitten Kempeleeseen Oulunsalon naapuriin, kunnes monien käännteitten jälkeen tie johti Ervastian koululle, josta hän oli opintiensä aloittanut.

Historiallisten tapahtumien vaikutukset Kuusisen (1995, 100) esityksessä elämänkaaren keskiaikuisuuden ikäkaudessa painottuvat olemassa olevien vaihtoehtojen mukaan elämiseen ja käyttäytymiseen. Tämä näkyy myös Iineksen kuvaillessa Ervastian koulun aikaista elämäänsä toiminnan aikana, jossa hän sai paneutua perheensä ja opettajan ammattinsa ohessa myös nuorennaisen harrastuksiin. Sodanjälkeisten muutosten jälkeen Iineksen elämä asettui uomiinsa, ja opettaja eli sen aikaisten vaihtoehtojen mukaan tyytyväisenä.

...Koulun yhteyteen oli rakennettu samaan pihapiiriin opettajille oma asuintalo... Alle kouluikäiset opettajan lapset saivat asua lähellä äidin työpaikkaa, ja tarpeen tullen käydä luokan ovella varmistamassa, että äiti varmasti oli paikalla. Kotiapulainen huolehti lapsista ja kotitöistä, niin että virka-äiti saattoi tehdä tuntivalmisteluja, korjata kokeita ja ainevihkoja, pitää kerhoja ja vielä itsekin harrastaa nuorten ihmisten harrastuksia esim. Nuorisoseuraa. (E1, 11)

Pitkän seesteisen ajan jälkeen tapahtui taas yhteiskunnallinen käännekohta, kyläkouluja alettiin sulkea. Oulunsalon koulun historia (A1, 29) kertoo, että vielä Ervastin koulun 50-vuotisjuhlavuotena (1955) lapsia oli 37. Sitten vuosi vuodelta oppilasmäärä aleni. Tarkastajan ehdotettua lakkauttamista, monien keskustelujen ja kokousten jälkeen tehtiin lopullinen päätös koulun lakkauttamisesta vuonna 1961. Ervastin koulu oli ensimmäinen kunnan lakkautetuista kouluista. Iinekselle muutos ei tullut yllätyksenä.

Kouluja oli pienessä kylässä liian tiheässä. Kahden kilometrin päässä Ervastin kylästä oli Salonpään koulu, ja toiseen suuntaa kahden kilometrin päässä Keskipiirin koulu. (E1, 11)

Siirto kirkonkylän koululle antoi Iinekselle mahdollisuuden muuttaa perheineen omaan kotiin, joka oli rakennettu kirkolle lakkautusuhan aikana tulevaisuutta silmällä pitäen.

Ulkoisten muutosten aika Iineksen keskiaikaisuudessa ja eläkeiän lähestyessä näkyi lähinnä koulupoliittisina ratkaisuinä. Rinnakkaiskoulujärjestelmää (kansakoulu ja oppikoulu) alettiin muuttamaan yhtenäiskoulujärjestelmäksi (peruskoulu). Marraskuussa 1963 eduskunnan suuri enemmistö asettui kannattamaan R. H. Oittisen johtaman kouluohjelmakomitean mietinnön koulunuudistuksen suuntaviivoja. Helmikuussa 1964 valtioneuvosto asetti komitean, joka otti nimekseen Peruskoulukomitea. Syyskuussa 1965 valmistui I osamietintö. Vuonna 1968 säädettiin laki koulujärjestelmän perusteista. Peruskoulu-asetus annettiin 26.6.1970, ja samana vuonna valmistui peruskoulun opetus-suunnitelmakomitean mietintö. Oulunsalossa peruskoulukokeilu aloitettiin syyslukukaudella 1969. (Oulunsalon koulun historia, 1981, 70 – 71.)

Oulunsalo muuttuu kasvukeskukseksi, oppilasmäärät kasvavat vuosittain lähes 20 %:lla peruskoulun tulon ja muuttoliikkeen vaikutuksesta. Kolme kyläkoulua lakkautetaan (Heikki, rehtori, H1.)

Oulunsalon koulujen yhdistäminen ja kuntaan muuttavien perheiden ikärakenne kasvatti ala-astetta ja vaikutti yhä uusien opettajan virkojen perustamiseen. Muutosprosessi oli niin nopea, että se hankaloitti ala-asteen opetuksen uudistusta. Siihen asti Oulunsalon yläasteen oppilaat saivat käydä koulua Oulun kaupungin kouluissa. (Kts. Oulunsalon koulun historia 1981, 71.) Iinekselle koulun uudistus antoi mahdollisuuden opettaa yhtä luokkaa kerrallaan ja hän sai opettaa ala-asteella samaan tapaan kuin tähänkin asti. *Opettajan rooli ei paljon tuntunut muuttuvan, entiseen malliin jatkoimme opetustyötämme (E1, 11).* Koulun uudistus mahdollisti Iinekselle vaihtelua luokka-asteiden valinnan välillä, toisaalta tavallisessa arkityössä oppilasmäärien muutokset tuntuvat tilanahtautena (ks. kuva 4). Joinakin vuosina luokkahuoneita vuokrattiin kunnan muilta järjestöiltä. Iines muistelee loppuvuotiaan naureskellen:

... niin... opetin minä pari vuotta rauhanyhdistyksen tiloissa... se oli silloin ennen eläkkeelle jäämistäni... minä halusin silloin opettaa vielä kerran ykkösluokkia ennen eläkkeelle jäämistäni ... se oli kyllä mukavaa... kyllä se tuntuu virkistävältä, kun oli monta vuotta vain isompia opettanut ... meitä oli kaks ykkösluokan opettajaa niissä tiloissa... se toinen opettaja oli alkuopetukseen erikoistunut opettaja... oikein mukava... minä sain siltä paljon hyviä vinkkejä... tehtiin paljon yhteistyötä... meillä oli siellä kuin oma yhteisö... piettiin jopa yhteisiä luokkajuhlia... ja muutenkin... (D6)

Kuva 4. Oulunsalon kirkonkylän koulun ahtaassa opettajainhuoneessa 70-luvulla. Iines pöydän takana vasemmalla.

Tilan ahtaus 60-70 –luvulla nousee merkitykselliseksi myös entisen työtoverin muisteloista:

Vuorohuvulla ratkaistaan tilaongelmia. Hiilivarastosta tehdään opetustila ja kellarista opettajainhuone. Vanhempien lähetystö käy Helsingissä. Oulunsalon koulutilojen tasosta tehdään eduskuntakysely. (Heikki, rehtori, H1)

Yhteinen yläasteiden koulupiiri muodostettiin Hailuodon, Kempeleen ja Oulunsalon kesken 1973, mutta ennen koulupiirin toteutusta Oulun kaupungin kanssa oli tehty sopimus, minkä johdosta oppilaat saivat jatkaa kaupungin yläasteella siirtymävaiheen aikana, joka päättyi vuonna 1976. (Kts. Oulunsalon koulun historia 1981, 71.) Samana vuonna 60 vuotta täyttävät entiset kansakoulun opettajat saivat jäädä eläkkeelle. Iineksen elämän muutos opettajasta eläkkeelle oli askel uuteen ”luovuuden” kauteen, hän alkoi kirjoittaa.

Perheeni oli lahjoittanut minulle 60-vuotispäivänä kirjoituskoneen eikä sitä sopinut jättää tyhjän pantiksi. (C1, 7)

Kuusisen (1995, 100) mukaan historiallisten tapahtumien vaikutukset ikävaiheiden painopistealueilla mahdollistavat yksilöille myöhäisaikuisuudessa (vanhuudessa) uudet mahdollisuudet ja valinnat. Ikävaiheeseen kuuluu myös tyypillisesti identiteetin arviointi ja korjailu.

3.2.2 Ammatilliseen kehitykseen liittyvät käännekohtat

Ammatillisia käännekohtia pidetään seurauksena uran luonnollisesta kehityksestä. Sikesin (1995) mukaan ne erotellaan seuraavasti:

- 1) päätös lähteä opetuslalle
- 2) ensimmäinen opetuskokemus (teaching practice)
- 3) kolme ensimmäistä kuukautta opetustyössä
- 4) kolme ensimmäistä työssäolovuotta
- 5) uran keskivaiheen muutokset ja uralla eteneminen
- 6) ennen eläkkeelle jääntiä

Tämän aineiston pohjalta nousivat esille merkittävänä jaksoina

- 1) hakeutuminen alalle
- 2) opettajakoulutusvaihe
- 3) ensimmäinen työpaikka ja työpaikan vaihdokset

3.2.2.1 Hakeutuminen alalle

Iineksen arvostus opettajan ammattia kohtaan syntyi jo pienen kiertokoulutyön unelmista (ks. kuva 5). Hän ihaili rakastamaansa kiertokoulun opettajaa niin paljon, että siitä muodostui perusta hänen ammatinvalinnalleen.

Kaikki tuossa opettajassa oli ihanaa: hänen äänensä, kauniit vaatteensa, tapansa kertoa esim. raamatun historiaa... hän antoi aina kiitosta ja tunnustusta... oli ystävällinen ja herttainen, eikä koskaan korottanut ääntään... ei koskaan ruumiillista kuritusta... nurkkaan pani tappelupukareita... sai pienen oppilaan tuntemaan itsensä kyvykkääksi ja arvokkaaksi henkilöksi... Sain jo tuolloin unelman isona opettajaksi ryhtymisestä. (E1, 1)

Kouluiässä lapsella on tarve hakea ihanteita ja esikuvia, sillä niihin samaistumalla hän etsii paikkaansa ja muodostaa maailman kuvaansa. Jos opettaja onnistuu tukemaan lasta tämän identiteetin ja maailmankuvan muodostumisessa, saattavat kouluiässä omaksutut arvot jäädä kiinteäksi osaksi lapsen persoonallisuutta. Jos arvot näkyvät oppilaiden toimintana eivätkä pelkinä sanoina, on arvokasvatuksella ainakin osittain päästy tavoitteeseen. (Elo 1993, 91; Turunen 1996, 82 – 83.)

Kansakoulussa unelma kasvoi yhä voimakkaammaksi. Toinen vaihtoehto olisi ollut Iineksen mukaan ”kaupanneitty” eli myyjätär, koska hän oli ihailut naapurissa olevan osuuskaupan neitejä, ja marjankaupalla ollessaan oli huomannut itsessään kauppiaan taipumuksia (D6). Ulkoisten olosuhteiden muuttuessa suotuisaksi Iines määrätietoisesti pyrki nelivuotisen kansakoulun jälkeen oppikouluun, jonne onnistui pääsemään vapaaoppilaaksi suoraa toiselle luokalle (ks. kuva 6). Koko oppikoulun ajan unelma seminaariin hakemisesta vahvistui, ja tuon unelman ajamana hän ryhtyi toteuttamaan toivettaan

vuonna 1933, jolloin hän hakeutui Raahen naisseminaarin pääsykokeisiin. Seminaariin oli 200 hakijaa, joista 100 pääsi pääsykokeisiin. Näistä 30 valittiin koulutukseen, joukossa oli myös Iines. (E1, 3)

Kuva 5. Kiertokoulussa. Iines ensimmäinen vasemmalta kolmannella rivillä, opettaja keskellä lapsi sylissään.

Kuva 6. Tyttökoulun II-luokalla. Iines keskellä, kolmannen pulpettirivin ensimmäinen takana.

3.2.2.2 Opettajakoulutusvaihe

Elämäkertomuksessa Ineksen pääsy naisopettajaseminaariin (ks.kuva 7) muodostui ratkaisevaksi käännekohtaksi hänen elämässään, se oli ainoa tie hänen valitsemassaan ammatissa. Koulutusaika esiintyy kertomuksessa jonkinlaisena kokonaisvaltaisena kokemukseksi, josta kuitenkin nousevat esille ne naisseminaarin arvot, tavat ja asenteet, jotka ovat pohjana hänen myöhemmälle uralleen.

Ensimmäisestä luokasta asti meistä alettiin kasvattaa ”kansankynttilöitä” ... tulevien opettajattarien käytöstavoista oli huolehdittava... johtajatar puhui meille etupäässä sydämen sivistyksestä, ja kuinka opettajan on heijastettava sitä ympäristöönsä... tulevan opettajattaren käytöksen tuli olla siveää ja moitteetonta... myös vapaa-aikaa vartioitiin... (E1, 3)

Aineistosta kohoaa esille myös nuorten oman ajattelun kehittyminen suodattamaan annettujen mallien noudattamista. Hauskoin yksityiskohtina muistojen joukkoon on jäänyt ”hienon naisen” käyttäytymisohjeita, joita 30-luvun alkupuolella pidettiin Raahen seminaarissa opettajalle tarpeellisina. Toisaalta niistä kuvastuu myös tuon ajan mukainen sukutaustojen tärkeys.

Kerran ... eräs luokkatoverimme ratkesi todella äänekkääseen nauruun... silloinkos johtajatar astui luokkaan ja jäi seisomaan ovelle aivan sanattomana. Me hyppäsimme seisomaan... jotakin olimme tehneet hyvin väärin... pitkän hiljaisuuden jälkeen johtajatar sanoi: ”Tytöt, sivistynyt nainen ei koskaan naura niin äänekkäästi kuin joku teistä äsken nauroi... kansankasvattajana teidän on osattava tavat... johtajatar palasi opettajain huoneeseen... kuiskutellen ihmettelimme... osaammeko me koskaan tulla niin hienoiksi, ettemme uskalla edes nauraa – emme tulleet! (E1, 4)

Liikunnan opettaja... – presidentti Ståhlbergin ensimmäisen vaimon sisko – tiesi miten seurapiiritapojen mukaan käyttäydytään... opimme miten oikeaoppisesti syödä, miten vehnäiset herkut syödään kahvipöydässä, miten ruokailuvälineet oli asetettava lautaselle, jos halusi lisää ruokaa, miten... jos halusi lopettaa... tunneista huokui sellainen tunne, että kylläpä meistä tulee hienoja ihmisiä... Jälkeenpäin naureskelimme... missä voisimme noita hienoja tapoja tarvita, kun useimmat meistä saattaa joutua johonkin syrjäiseen korpiloukkoon, jossa lusikka on ainoa ruokailuväline. (E1, 4)

Kuva 7. Raahen seminaarin I-luokka v. 1933. Iines eturivissä neljäs vasemmalta.

Opettajakoulutuksessa painotettiin tuolloin opettajajohtoisen mallin mukaista opetusmetodia, mikä näkyy Iineksen elämäkertomuksessa opettajan erilaisten havainto-välineiden käyttötaidon korostamisena. Opettajan tuli osata monipuolisesti soveltaa käytännössä eri havaintovälineitä ja piirtämisen taidon lisäksi soittotaitoa pidettiin tärkeänä. Aineistosta nousee esiin myös Iineksen itseohjautuvuus alueella, jota hän näyttää pitävän ”heikkona lenkkinä”. Iines kuvaa, kuinka hän oli jo ennen seminaariin hakeutumista opetellut nuotit ompelukoneen päälle piirtämiensä koskettimenkuvien kautta ompelukoneen polkimen toimiessa harmonin polkimina. Myöhemmin seminaarissa hän koki tuon ennakkopöytäopiskelunsa olleen hyödyksi varsinaisen soittotaidon hankkimisessa.

Opin monimutkaisten virsien neliäänisen säestyksen, niin että saatoin koko opettajaurani aikana säestää aina aamuhartauksissa laulettavat virret. Soittotaitoni korvasikin minulle sen, mitä laulutaidostani jäi puuttumaan. (E1, 4)

En malta olla esittämättä tässä yhteydessä myös tutkijan muistoa eräästä kuulemastani juhlapuheesta, joka minulle tutkimushenkilön tyttärenä on jäänyt erityisesti mieleen. Muistoni koskee tuota soittotaitoa, joka näyttää olevan merkityksellistä, sillä vielä myöhemmin Iineksen 80-vuotisjuhlissa 9.9.1996 entinen pitkäaikainen työtoveri muisteli ensitapaamistaan Iineksen kanssa 50-luvulla Ervastin koululla kouluväen kokouksessa.

Suurimman vaikutuksen teki koulunjohtajan Iineksen aloitusvirsi ”Totuuden henki...” Kolmen ristin virttä hän soitti ja samalla lauloi. Ei siihen korkeakoulukoulutuksesta valmistunut pystynyt... (Heikki, rehtori, H2, D7)

Opettajakoulutuksen antamien opetusmallien, taitojen ja arvojen juurtuminen ja oman persoonallisen mallin muotoutuminen heijastuvat aineistossa myös Iineksen entisten 50-luvun alkupuolen oppilaiden kirjoituksissa.

... tulee päällimmäisenä mieleen: äidillinen, ystävällinen, ”tiukka”, erittäin monitaitoinen mukava opettaja. Hän opetti meille niitä elämän perusarvoja, esim. käyttäytymään kohteliaasti myös koulun ulkopuolella... Opetus oli mielenkiintoista, esim. rannikkokaupungit me opimme muistamaan laulun muodossa... (Anneli 40-luvulta. G1)

Hän oli turvallinen ja läheinen, joka otti huomioon oppilaansa erityispiirteet.. tuttavallinen... hänhän tunsu kaikkien suvut... kuri oli sopiva ei liian löysä eikä ankara. Harkintaa riitti... Hän selitti asiat niin, että oli pakko ymmärtää... tuli viereen istumaan, ja neuvoi henkilökohtaisesti jos jokin kangerteli... Tuntinsa hän piti hyvin intensiivisesti, kyseli oppilailta ja piirsi taululle esimerkkejä. (Sisko, 50-luvulta, G2)

Tässä aineistossa merkittäviksi ovat nousseet peruskoulutuksen vaiheessa erityisesti opettajan käytännölliseen työhön liittyvät opetuksen mallit ja menetelmät sekä oppilaitoksen kulttuuriin liittyvät seikat. Aineisto sisälsi runsaasti Iineksen kuvausta seminaari-ajan tuntien ulkopuolella tapahtuneista hauskoista opiskelijaelämän muistoista.

3.2.2.3 Ensimmäinen työpaikka ja työpaikan vaihdokset

Ensimmäinen työpaikka on merkittävä myöhemmälle ammatilliselle kehitykselle. Iineksen kohdalla työelämään siirtyminen sattui sodan kynnykselle, joten sota-ajan muunlaisen toiminnan kuvaukset ovat hänen elämäkertomuksissaan saaneet selkeämmän mielikuva, kuin mitä opettajan ammatin oppimisesta on jäänyt. Ensimmäistä työpaikkaa koskevassa kertomuksessa korostuu ennemminkin kontekstin yhteys, jossa hän kokee maiseman ja tulevan asuinpaikkansa ympäristön merkittäväksi. *Taloja oli niin harvassa, että ihmettelin, mistä täältä riittää lapsia kouluun... olisiko siellä nuoria ihmisiä minulle ystäväksi, olinhan hyvin seurallinen ihminen ja kaipasin vipinää ympärilleni. (E1, 4)*

Ensimmäisen koulupäivän muistoista nousee esiin merkittävänä ensimmäinen kontakti lapsiin, jossa vastavalmistunut opettaja löytää paikkansa opettajaidentiteetilleen. Ines löysi turvan lasten luottamuksesta ja ystävällisyydestä opettajantaipaleelle astuessaan. Ensimmäisenä koulunpihalle tulleen pienen tytöt ojentamien kukkasten symboli muodostui tärkeämmäksi nuorelle opettajanalulle kuin antaja ne oli saattanut asettaakaan (ks. kuva 8).

Pikkutyttö ojensi minulle kimpun kehäkukkia ja päivänkakkaroita kunnioittavasti syvään niiaten ja tapittaen tummilla silmillään minua niin tarkkaavaisesti ettei ilmekään värähtänyt. Minä otin ilahtuneena kukkaset ja tunsin itseni ”opettajaksi”, jännitykseni alkoi laimentua... Vienosta oli myöhemmin tuleva minun hyvä ystäväni elämäni matkanvarrella. (E1, 5)

Koulu oli supistettu yksiopettajainen koulu, jossa alakoululaiset (1 – 2 lk.) kävivät opetusjaksonsa 6 viikkoa syksyllä ennen yläkoululaisia, joille pidettiin koulua loppupalven ajan. Ineksen ammattiuran kannalta järjestely antoi pehmeän laskun, jossa hän sai keilla opetusmetodejaan ja opettajan taitojaan innokkaitten pikkuoppilaitten kanssa.

Kuva 8. Ensimmäisessä opettajan paikassa ensimmäisenä aamuna pikku Vieno toi opettajalle kukkia.

Ensimmäisen työpaikan mukanaan tuoman ammatillisen kehityksen erääksi tärkeimmäksi kokemukseksi opettajaksi kasvamisen tiellä aineistosta nousee ensimmäisen kriittisen ongelmatilanteen kohtaaminen ja sitä kautta oman psykologisen kasvun oivaltaminen.

Tuon ensimmäisen vuoden yläkoulun alkaessa Ineksen tarinassa oppilas oli siirretty koulusta kouluun ”toivottomana” riitapukarina, jonka paikka olisi vain poikakodissa. Viimeisenä keinona haluttiin vielä kuitenkin kokeilla nuoren opettajan taitoja pojan kasvattamisessa. *”Saa opettaja sitten kokeilla, miten rahkeet riittävät”.* (E2, 1) Minne poika vain menikin, hän oli pian kahinoissa toisten oppilaitten kanssa. Oppilas ärhenteli ja esitti ”kovaa miestä” pelottelemalla toisia ja käymällä käsiksi pienempiinsä. Kun riidat eivät loppuneet nuori kokematon opettaja menetti malttinsa ja puuttui peliin huutamalla syyttävästi pojalle, ja moittimalla häntä ainaisesta riidan aiheuttamisesta. Tilanne rauhoittui sillä erää, mutta Ines oli järkyttynyt omasta huutamisestaan ja malttinsa menettamisestä. Tunnin jälkeen hän kutsui ”riitapukarin” omaan huoneeseensa pohtiakseen oppilaan kanssa kahden kesken tilannetta. Oppilas luuli, että opettaja moittii häntä ja oli hyvin synkeän näköinen. Ines kuitenkin ottikin toisenlaisen asenteen, ja aloitti keskustelun pyytämällä oppilaalta anteeksi omaa käytöstään ja suuttimistaan, jatkamalla sitten lohduttavaan sävyyn: *”...Tiedän, että sinulla on ollut vaikeaa. Olet orpona joutunut asumaan milloin kenenkin perheessä ilman omaa rakastavaa äitiä. Sinua on heitelty koulusta kouluun ja sinun on ollut puolustauduttava ilkeitä puheita vastaan...Elämäsi ei varmasti ole helppoa.”* Opettajan osaaottava puhe oli laukaissut kovan pojan sydäntä särkevään itkuun, jossa kaikki vuosien väärinymmärrykset ja ahdistukset tuntuivat purkautuvan. Ines oli lohduttanut lasta ja he olivat yhdessä tehneet sopimuksen, että poika myös itse yrittää olla aloittamatta riitoja. Lopuksi poika ja opettaja olivat lyöneet kättä päälle ja sopineet, että kaikki on anteeksi annettu, ja he olisivat ystäviä keskenään.

Tässä nuoren opettajan tiedot pojan taustasta olivat auttaneet häntä näkemään pojan aggressiivisen käytöksen takana vaikuttavat tekijät. Toisaalta Ineksestä löytyi empaattisuutta, ja hänen psykologinen vaistonsa saattoi ohjata häntä näkemään myös oman väärän käytöksensä. Keskustelun jälkeen tilanne koulussa rauhoittui, ja poika sai kansakoulun päästötodistuksensa keväällä. Kymmenen vuotta myöhemmin poika oli ylittäen lähestynyt joulukortilla, johon hän oli pelkistetysti kirjoittanut: *”Te, olette ainoa ihminen, joka koskaan on minulle ollut hyvä. Hyvää Joulua”.* (E2, 1-2)

Haavion (1996, 47 – 48) mukaan opettajan kuohahtava suuttumus saattaa joskus olla paikallaan. Suuttuminen voi olla ilmaa puhdistavaa, ja se antaa oppilaille kuvan rehellisestä tunteiden ilmaisemisesta. Jokaisella on oikeus suuttua joskus. Opettajankaan ei tarvitse aina tukahduttaa tunteitaan, eikä siihen tarvitse myöskään lapsia kasvattaa. Mäki-Opas (1993, 118) korostaa, että hellyyden osoittaminen on usein paras tapa kertoa lapselle, että hänestä välitetään. Ineksen tapa käsitellä tuota ongelmatapausta osoittaa hänen kykyään kohdata oma minänsä puutteineen ja heikkouksineen jo ammatillisen kehityksensä alkuvaiheessa. Koulun antamat rajat ja käyttäytymissäännöt voivat olla juuri sitä, mitä lapset tarvitsevat. Tässäkin opettajan tulee kuitenkin olla tuntosarvet päässä ja hänellä tulee olla sopiva määrä psykologista silmää, luotsatessaan häiriökäyttäytyvää lasta muiden lasten joukossa.

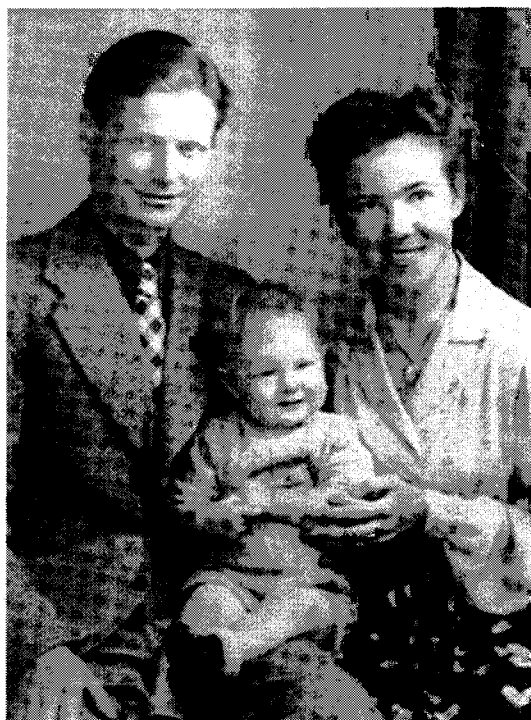
Työpaikan vaihdokset voivat olla myös ammatilliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä. Ineksen kuusi vuotta kestäneen ensimmäisen työsuhteen jälkeen tapahtuneet työpaikan vaihdokset sattuvat sodanjälkeiseen aikaan, jolloin opettajan paikan saaminen tuntui olevan vaikeaa. Vakinaisen työpaikan merkitys korostuu. Toisaalta myös toisten henkilöiden tuki ja apu sekä perheen merkitys tulevat korostetusti esiin muutosvuosien käänneissä ja ratkaisuisissa. Tarkastajan suosiolla toinen työpakka Tavastkengällä oli vahvistettu väliaikaiseksi, vaikka uusia virkoja ei saanut täyttää ennen evakko-opettajia. Perheellisenä Ines sai jatkaa lukuvuoden loppuun.

Tavastkengällä Ines kasvatti näkemystään opettajan merkityksestä kyläyhteisössä. Ines alkoi tutustumisensa kyläläisiin jo ensimmäisenä päivänä paikkakunnalle muuttaessaan, ja koki tuon kunnioituksen lämpimänä vastaanottona. Opettajaa kutsuttiin koteihin, ja lasten vanhempiin tutustuminen lähensi suhteita myös lapsiin. Johtokunnan ja opettajan välinen molemminpuolinen arvostus heijastuu kertomuksessa opettajan arvovallan kunnioittamisena koulun tärkeänä valvojana.

Kutsuin johtokunnan koolle saadakseni neuvot ja evästyksset ”esivallaltani”. Viisaita ja jämäköitä isäntämiehiä kaikki, neuvoivat minuakin pitämään ohjaket lujilla ja palauttamaan kouluun kurin... näyttivät mitä tihutöitä oli tehty. Kakluunien peltivuorauksia oli hakattu kirveillä... luvattomia viiltoja näkyi myös ovien ja ikkunoiden pielissä... ”Ottakaahan luulot pois pojilta” neuvoivat isännät. (B1, 18)

Lähinaapureitten ja kyläkaupan kautta hän loi ensimmäiset kontaktinsa, jotka jatkuivat vilkkaana yhteistoimintana koko paikkakunnalla vietetyn vuoden ajan. Iines osallistui perheineen kylänväen yhteisiin harrastuksiin ja lasten vanhempien kanssa yhteisiin illanistujaisiin (ks. kuva 9). Tämä kohoaa Iineksen elämäkertomuksesta merkitykselliseksi suuntaviivaksi myös tuleviin vuosiin. Hän oppi ymmärtämään koulun ja kotien välisen yhteyden ja läheisen tuttavuuden tärkeyden. Vieraskirjasta löytyy ystävyysen ilmaisuja *”On naurettu maha pakolla, on laulettu, kerrottu juttuja, juotu pöönävelliä tai hölliä (korviketta) ja kaikilla on ollut niin mukava”*. (B1, 19)

Kontaktien merkitys saattaa näkyä myös siinä, että ensimmäinen kohtaaminen uusien oppilaitten kanssa osoittautui helpoksi. Omaksumallaan ystävällisellä tyylillään Iines luotasi itselleen oppilaitten hyväksynnän. *En yrittänyt tavoitella ankaraa ilmettä, pikemmin herttaiselta koetin näyttää ja kaikki tuntui luonnistuvan mukavasti... kirveillä ei hakattu enää uuneja, eikä veistelty ovenpieliä*. (B1, 18) Kun opettaja välittää kylän toiminnasta ja hyvinvoinnista, se näyttää lisäävän hänen kunnioitustaan ja arvostustaan.

Kuva 9. Tavastkengän koulun pariskunta vv. 1944 – 45. Iines ja Ahti Myllyoja sekä Tapio-poika.

3.2.3 Henkilökohtaiset käännekohdat

Henkilökohtaiset käännekohdat ovat jokaisen elämän ainutkertaisia tapahtumia (Sikes, 1985). Tässä aineistossa henkilökohtaiset käännekohdat ovat suurelta osin vuorovaikutuksessa ulkoisten käännekohtien kanssa, tai kytkeytyvät yksilön ympäristössä vaikuttaneisiin henkilöihin. Toisaalta oman elämän tapahtumat, ja koulutusta tai työelämää koskevat muutokset ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tässä sattumat ja tapahtumat kytkeytyvät ulkoisten tapahtumien kautta henkilökohtaisina muutoksina antaen yksilölle mahdollisuuden urasuunnitelmien toteutumiseen tai muuttumiseen.

Tärkeimpinä ainutkertaisina tapahtumina Iineksen elämäkertomuksesta voidaan nostaa tapahtumat, jotka edesauttavat häntä oppikouluun pääsemiseen ja onnistuminen seminaarin pääsykokeissa. Ainutkertaisena tapahtumana voidaan pitää myös lopulta pääsemistä pitkäaikaiseen työpaikkaan Ervastin koululle, jonka hän kokee käännekohtana myös oman luovuutensa ja yksilöllisen lahjakkuutensa kehittymisen kannalta tärkeäksi muutosvaiheeksi.

Tuon koulun johtajaopettajana sain elää 15 vuotta onnellista ja elämysrikasta aikaa, jota vielä vanhanakin olen saanut kultaisina muistoina muistella entisten oppilaitteni kanssa... Tuolloin myös koulun ulkopuolinen toiminta ja harrastukset nousivat värittämään elämästäni kirjoja... (E1, 10 – 11)

Muutos näkyy seesteisen elämän vaiheen työhön paneutumisen aikana, jolloin korostuu myös sellaisten asioiden toteuttaminen, joiden kautta hänen persoonallinen luovuutensa tulee esiin.

Baltes kuvaa ei-normatiivisia satunnaisia käännekohtia sellaisina biologisina ja sosiaalisia ympäristöä kuvaavina, kehitykseen vaikuttavina tekijöitä, jotka eivät ole sidottuja yksilön ikään tai historialliseen aikaan, vaan joiden esiintyminen on yksilön kannalta satunnaista ja ennustamatonta. Esimerkiksi lottovoitto, pitkäaikainen sairaus, vammautuminen ja äidin menetys. Tällaiset tapahtumat koettelevat monin tavoin yksilön psyykkisiä voimavaroja ja sopeutumiskykyä. (Kuusinen 1995, 98.)

Tästä aineistosta ei paljastu erityisesti sellaisia tilanteita, joissa joku henkilökohtaisen elämän tapahtuma yksin olisi ollut selvästi yhteydessä johonkin elämän käännekohtaan tai ajattelun selvään muutokseen. Vasta vanhuudessa tällaiseksi käännekohtaksi kuitenkin osaltaan muodostui äkillinen syöpäsairaus nielurisassa 75-vuotiaana. Samaan aikaan hän kohtasi yhtä äkilliseen syöpäsairauteen menehtyneen sisarensa menetyksen. Tämä sai Iineksen havahtumaan elämän rajallisuuteen. Samalla vaikean sairauden kohtaaminen herätti hänessä voimakkaan taistelumielen ja elämänhalun. *Koska näytti siltä, että syöpäni oli saatu minusta pois leikkauksen yhteydessä jo varhaisessa vaiheessa, en kuitenkaan vaipunut surkeaan epätoivoon, vaan päätin, että elämä voittakoon Elleninkin puolesta. (C1, 14)* Iineksen iloinen ja optimistinen elämänasenne heijastuu hänen vuorovaikutuksestaan lääkäreiden kanssa, jotka ”halusivat innokkaasti varmistaa hänen henkiinjäämisensä antamalla aimo annoksen sädehoitoa suun alueelle”. Kertomuksesta heijastuu erityisen voimakkaana myös Iineksen henkinen kyky sopeutua psyykkisesti kriisitilanteissa, missä huumorintaju siivittää vaikeuksien yli. Vaikka sairaus saatiin paranemaan sädehoidolla varmistettuna, se jätti kuitenkin pysyvän haitan hänen sylkyrauhastensa toimintaan ja sitä kautta elämän perustoimintoihin sekä rakkaaseen lausuntaharrastukseen.

Sädehoito tuhosi suuni sylkirauhaset ja makuaistin, mikä sai aikaan sen etten enää ole liika lihava, sillä ruoka ei maistu enää niin hyvältä ja syömiseni on vaikeaa kuivan suuni vuoksi. Lausuntaharrastukseni sai jäädä, sillä ääntäni on vaikea enää saada pehmeäksi ja kauniisti sointuvaksi aineisen kuivuuden vuoksi... En kuitenkaan anna ääneni häiritä, vaan laukaisen runon silloin, toisen tällöin ja yllätän itsenikin... esitän runon kohteelleni runo toisessa, vesilasi toisessa kädessäni. (C1, 14)

3.2.4 Avainhenkilöt

Avainhenkilöitä pidetään usein agentteina muutokselle. Kun puhutaan elämänrakenteen käsitteestä, viitataan Levinsonin mukaan niihin suhteisiin, joita yksilöllä on eri asioihin ja henkilöihin elämänsä eri aikoina. (Dunderfelt 1991, 29). Tämän aineiston elämänkertomuksissa Iineksen elämänkaaren käännekohtissa nousevat selkeästi esiin hänen ammatillisen uransa kannalta tärkeät henkilöt. Aineistossa kuvattujen henkilöiden merki-

tys Iineksen elämänkaaren muutostilanteissa muodostuu henkilöiden antaman tuen ja kannustuksen, joissakin tilanteissa myös arvovallan tuomaan vaikutukseen muutoksessa.

Ensimmäiseksi vaikuttajaksi voidaan katsoa kiertokoulun opettaja, joka on ollut hänen esikuvansa unelmassa opettajan ammattiin. Oppikouluun ja seminaariin hakeutumisen kannalta tärkeäksi avainhenkilöksi kohoa sisar Linda, joka taloudellisesti ja epäitsekästi antautuu nuoremman sisarensa kouluttajaksi. Myös erääksi tärkeäksi avainhenkilöksi Iineksen kertomuksissa ja keskusteluissa nousee tarkastaja, joka esiintyy Iineksen muisteloissa ylempänä esimiehenä, joka auttoi ja tuki häntä työpaikkojen muutoskierteessä. Myöhemmin saman tarkastajan kannustavat ja positiiviset palautteet nousevat merkittäviksi muistoiksi.

Eräässä suuressa opettajayhdistyksen tilaisuudessa tarkastaja kiitteli kaiken kansan kuullen tyttöjeni voimisteluesitystä, ja lisäsi vielä kommentin: ”näkisittepä tämän opettajan mittausopin tunnit, niistä voisi myös moni ottaa mallia” ... Olin tietysti hyvin mielissäni, vaikka vähän nolotti, kun toisten opettajien kuullen. (D5)

Tulkintana voidaan todeta, että työntekijä odottaa johtajalta tukea ja kannustusta työilleen sekä ammattitaidon arvostusta ja luottamusta. Aineistossa korostuu myös työtovereiden merkitys opettajien yhteistyössä ja työssä viihtymisen kannalta merkittäväksi. Myös Ines itse saattoi olla avainhenkilö työpaikan ihmissuhteiden lämmittäjänä. Läheisen työtoverin kuvaus ilmapiiristä antaa viittauksia hyvästä työpaikkahengestä 70-luvulla.

”Uusia vempaimia” Ines halusi joskus muodon vuoksi käyttää. Hauskinta meille työtovereille oli ”näyttää nappuloita”. Uskoisinpa, että se oli lähinnä yksi ”iinesmäinen” tapa saada kosketus toiseen työyhteisössä. Iineksen oma persoona riitti normaalipäivinä sekä kasvatus- että opetusosan toteuttamiseen...

Iineksen tapa hetkauttaa lantioita sopivissa ja usein harkituissa tilanteissa opettajainhuoneessa riitti keventämään ilmapiiriä. Välitunnilta tarttunut mieliala sai positiivisen merkin ja sitä kautta säteilyvaikutus myös itse kunkin luokkaan oli tärkeä. Lapset vaistoavat opettajansa tunnetilan. Koulu yhteisön toimivuuden ja tuloksellisuuden kannalta kitkattomat ja avoimet ihmissuhteet ovat avainasemassa. (Heikki, rehtori, H1)

Työtovereiden kanssa solmitaan myös ystävyys-suhteita, jotka kohdistuvat yksityiselämään ja harrastuksiin. Tässä aineistossa avainhenkilöiksi Iineksen eläkeiän ”luomis-

kaudella” kohoaa muun muassa työtoveri Heikki, rehtori, joka antaa hänelle aiheita kirjoitelmiin: ”*teppä Iines Nuottaoppera*” (C1,10), tai säveltäjäystävä, joka teki hänen kanssaan ansiokasta yhteistyötä useiden teosten ajan. Lopulta merkittäviksi avainhenkilöiksi muodostuvat myös aikuiset lapset, joiden kautta 80-ikävuoden ylittänyt Iines kokee yhdistävänsä voimansa luovuuden jatkuvaan kaareen. Yhteistyö säveltäjäpojan ja tyttären kanssa tuottaa elämyksiä vanhuuden päivillä. (D1, 10 - 19)

4 LÄHIKUVIA IINES-OPETTAJASTA

4.1 Opettajan työn tarkastelua

Entisajan kyläkoulun opettajan työssä tärkeäksi muodostui työn tekemisen tapa ja jakaminen. Viljasen (1992) mukaan opettajan työstä ei aina maksettu palkkaakaan, koska sen on katsottu olevan kutsumustehtävä, joka suo sellaisenaan harjoittajalleen tyydytyksen. Olennaisina työhön kuuluvina tekijöinä on pidetty opetuksen perusvaiheiden hallintaa: suunnittelua, opetustapahtumaa ja arviointia. (Viljanen 1992, 44 – 45.)

Haavio (1969, 63) määrittelee kutsumustyön elämäntehtäväksi, joka tuntuu suorittajastaan arvokkaalta ja valtaa koko hänen persoonallisuutensa, niin että hän on valmis antamaan parhaansa sen hyväksi ja löytää siitä sisäisen tyydytyksen ja elämäntarkoituksen. Tuo tehtävä tulee silloin hänelle asiaksi, jonka hyväksi kannattaa elää.

Tämän tutkimusaineiston pohjalta saa kuvan, että Iines Myllyoja on ollut ”kutsumusopettaja”, joka on innolla paneutunut koulutyöhönsä nuoresta opettajasta eläkeikään asti, ja vielä siitä eteenpäinkin. Sotavuosina opettajan työ näkyi lisäksi isänmaallisena yhteistoimintana kylänväen, koulun ja opettajan välillä, johon Iines antautui koko nuorella innollaan osallistumalla talkoisiin ja johdattamalla oppilaansa vireään ohjelmatoimintaan. Myöhemmiltä vuosilta merkittäviksi muistoiksi aineistosta kohoaa Iineksen toiminta oppilaiden kanssa myös vapaa-ajalla. Entisten oppilaiden ja työtoverien kirjoituksissa korostuu opettajan persoonallisen paneutumisen arvo koulun toiminnassa.

Iines oli aikalaisineen niitä opettajia, jotka antoivat ajastaan siitä numeroa tekemättä huomattavan osan varsinaisen koulutyön ulkopuoliseen toimintaa. Raittius, Jeesus-lapsi ja Äiti kuuluivat vakioina kouluvuoden huolellisesti valmistettuihin juhliin. Oppilas, joka nuorisoseuran tai työväenyhdistyksen kulttuurikisoissa palkittiin, oli koko kyläyhteisön – ei vain opettajan – ylpeyden aihe. Tällaisia ”Iineksen eväillä” kehittyneitä on paljon. Olen ylpeä saadessani itse heihin omasta mielestäni lukeutua – tietyllä tavalla. (Heikki, rehtori, H1)

Iines oli valoisa ja idearikas... näkyi mm. liikunnanopetuksessa... luovuus näkyi myös koulun juhlien järjestämisessä... hän oli ystävällinen ja luotettava työtoveri... arvosti myös lapsia... (Siiri, opettaja, H2)

Joulujuhlat, äitiensäpäivät ja kevätjuhlat olivat vuoden kohokohtia. Hän ei laskenut työtuntejaan, kun harjoittelimme ohjelmia ja teimme esiintymispukuja ... (Anneli, 40 -luvulta, G1)

Ne ihanat joulu- ja kevätjuhlat ovat vieläkin muistoissa... Hän kannusti harrastuksiin. Hän myös ohjasi esim. lausuntaa... näytelmiä ja kuorolaulua oli kaikissa juhlissa... askarrettiin koristeita juhliin... (Sisko, 50 -luvulta, G2)

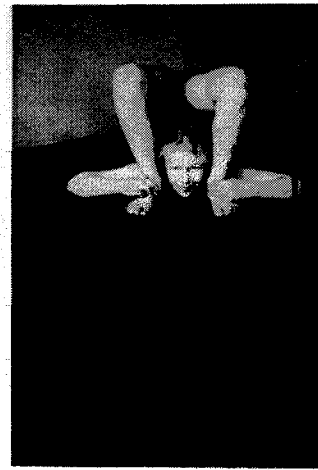
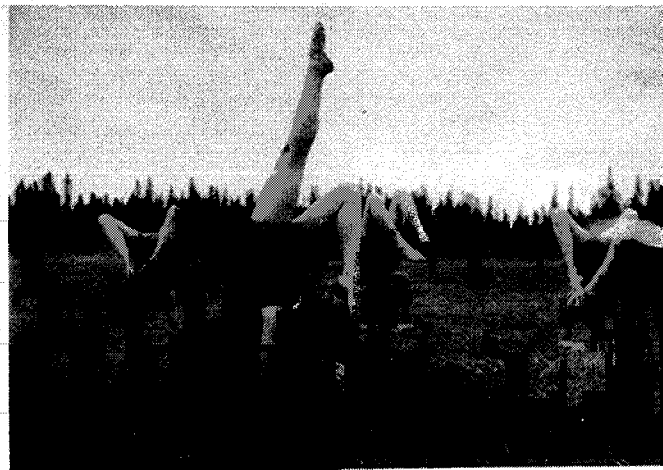
Jaksamiseen työelämässä näyttää aineiston pohjalta vaikuttavan tärkeänä piirteenä Iinesin luovuuden liittyminen myös vahvasti opetustapahtumien toteuttamiseen. Hän halusi tehdä opetustapahtumat hauskoiksi ja havainnollisiksi oppilaille, samalla hän itsekin nautti tapahtumasta, jossa aiheen käsittely antoi mahdollisuuden elämykselliseen kokemukseen. Hyvin pitkälle opettajalla oli mahdollisuus myös itse päättää oppisisällöistä tai opetustavoista. Iinestä voisi luonnehtia myös ”uuden aikaiseksi” opettajaksi, joka mielellään käytti oppilaskeskeisiä menetelmiä opettajaohjoisuuden rinnalla. Tämä ilmenee myös siinä, että hän mielellään vei lapset luontoon tarkkailemaan aitoa luonnon kehityskulkua, tai antoi lasten suoritta kokeita, joiden kautta havainnoiminen kävi kätevästi.

Kutupurkeissa kehittyivät pienet sammakot, ja prosessia seurattiin tiiviisti luokassa... Maidon kokoomusta tutkittiin kirnuamalla roppaa tai erottamalla juustonjuoksuttimella maidosta hera ja rasvat... Haudoimme 40-luvulla kananmunia hautomakoneella, joka oli kotimme makuuhuoneessa... lapset näkivät kuinka kananpojat kuoriutuivat munista... eräs maalaislapsi kertoi toisille, että ”munan pitää olla kukon melekkuuttama ennen kuin siitä tulee tipu”... Luokkaan tuotiin Kala, joka leikeltiin, jolloin voitiin havainnoida kalan eri osia... Kerran oppilaat 70-luvulla tekivät suureen hiekkalaatikoon kappaleen Oulunsaloo... harjut, havu-, koivu- ja muut metsät aluskasvistoinen... puolukat, variksenmarjat... Papinjärvi heikkarantoinen ja merenranta kasveineen... talot, tiet ja kirkko... (E2, 5)

Muistan käynnin Oulunsalon vanhimman puun luona ja Karpion kanalasissa... (Sirkku v. 1968-69, G3)

Aineistossa luovuuden korostuminen näkyy erityisesti myös 40-luvun voimistelutuntien ratkaisussa, joissa Iines käytti isoa räsynukkeä apunaan taitovoimisteluliikkeitä opettaessaan, koska ei itse pystynyt sellaisiin suorituksiin, joihin notkeat tytöt pystyivät. Hän jätti myös oppilasohjoisuudelle tilaa, antamalla tyttöjen kehittää itse lisää monimutkaisia tai-

toliikkeitä. Aikakauden tyypillisuus opettajan työn ja vapaa-ajan yhdistymisessä kuvastuu myös siinä, että perhe tuki opettajaa työssään. Tässä tapauksessa taitovoimisteluryhmä muodostui oppilaiden ja opettajan väliseksi vapaaehtoiseksi projektiksi (ks. kuvat 10 ja 11). Voimisteluohjelmaan liitettiin ajalle poikkeukselliseen tapaan myös liikkeisiin soveltuva musiikki pianolla tai harmonilla. Esiintymistilaisuuksissa ja harjoituksissa säestäjänä toimi Iineksen aviomies ilman korvausta. (E2, 6)

Kuvat 10 ja 11. Iineksen ohjaama Ervastin koulun tyttöjen voimisteluryhmä 40-luvulla. Yksityiskuvassa Anneli Salo (o.s. Pätsi)

Luovuus näkyy myös erityisesti Iineksen tavassa opettaa äidinkieltä, jossa hän mielellään käytti lasten ilmaisua ja kieltä kehittäviä leikkejä loruja tai draamaa, mikä kuvastaa myös hänen persoonallista mieltymystään äidinkielen ilmaisutaitoon (ks. kuva 12). Opettajan oma kyky arvioida ja pohtia asioita kuvastaa myös Iineksen omaa kasvua opettajuudessa.

Dramatisoinnit, joissa lapset tekivät näytelmiä luetuista kertomuksista, runoista tai lauluista kehittivät lasten ilmaisutaitoa ja rohkeutta. Erilaisissa roolileikeissä lapset saivat kehittää kieltään ja mielikuvitustaan tai luovuuttaan... Kerran 70-luvulla eräässä improvisoidussa muotinäytöksessä ujo tyttö toimi juontajana... roolissa lapsesta löytyi ilmiömäinen komedienne, jonka sujuva sanailu sai etsiä vertaistaan. Yleensä näytelmät ja roolit vapauttivat lapsia ujoudesta... Draamoissa oppilaat saavat esiintymiskokemusta, joita mielestäni tarvitaan myös työelämän eri alueilla... (E2, 6 – 7)

Muistan Iineksen erittäin ahkerana kulttuuri-ihmisenä koulussamme. Lukuisat laulut ja näytelmät harjoiteltiin hänen johdolla. Erityisesti mieleeni on jäänyt joulu- ja musiikinäytelmät, joissa kohdalleni usein sattui merkittäviä rooleja. Vieläkin muistan mustalaisnäytelmän, jossa jouduin ”inhan oikeasti” menemään naimisiin erään luokkani tytön kanssa. Sain kuulla asiasta usein vielä kuukausia ja vuosiakin koulun päättymisen jälkeen. Iineksen tapa käsitellä meitä lapsia oli hyvin avoin ja välitön. Näin ujoimmatkin oppilaat uskalsivat tehdä ja kokeilla kaikkea mitä opettaja esitti... (Arto, v. 1971 – 73, G4)

Seminaaripohjaisen koulutuksen saaman opettajan arvostus erilaisten opetusmenetelmien esikuvannäyttäjänä heijastuu aineistossa entisen korkeakoulupohjaisen koulutuksen saaneen työtoverin muistelmasta.

Opettajayhdistyksen kokoukset pidettiin vuorotellen opettajien kodeissa. Pääpaino oli koulun kehittämisessä, ei edunvalvonnassa. Minun oman kehittymiseni kannalta opettajaksi oli tärkeää, että sain mainituissa tapaamisissa tutustua opettajan arkityössään käyttämiin menetelmiin. ”Eihän sijamuotojen opettaminen ole ikävää ja vaikeaa! Nomi-, genen, essinä, parttia, translaksi.. loruun vielä sopiva ralli, niin päähän menee – aivan varkain!” Äidillisiä neuvoja antoi sukankutimensa takaa Iines-opettaja. (Heikki, rehtori, H1)

Työtoveri tiivistää vielä ajatuksensa kiteyttämällä vuosikymmenten takaiset muistot: ”Jokainen lapsi pitää omilla konsteillaan ’höynäyttää’ kasvamaan ja oppimaan elämisen taitoja – siinä samalla tarttuu tietoaikin”. (H1)

Kuva 12. Opettaja ja oppilaat välituntileikissä ”rumprumprellaa” Ervastin koululla 50-luvulla. Edessä opettajien lapsia, ”tutkija” ensimmäinen vasemmalta.

Oppilaan motivoiminen ja heikompien tai lahjakkaiden huomioon ottaminen kuului osana opetustyöhön. *Yritin omalta osaltani tehdä opetettavasta aiheesta niin mielenkiintoisen, että lapsen luontainen uteliaisuus heräsi, ja samalla hän motivoituisi opiskelusta. Pelit, tietokilpailut, leikit, tieteelliset kokeet... olivat lapsista erityisen hauskoja. (E2, 3)* Iineksen elämäkertomuksessa ”eriyttäminen” oli 40-50-luvuilla ajan tavan mukaan lähinnä yksilöohjausta tai ”jälkiopetusta” eli tukiovetusta, jota opettaja antoi heikoimmille tai poissaolojen vuoksi tavoitteesta jälkeen jääneille koulutuntien jälkeen, mikä ei ollut kuitenkaan saamaa kuin jälki-istunto. Lahjakkaat lapset saivat vaikeampia lisätehtäviä esimerkiksi matematiikassa. Musiikissa, voimistelussa tai ilmaisutaidossa lahjakkaat saivat mahdollisuuden kehittää osaamistaan ylimääräisellä materiaalilla ja ohjauksella myös koulutuntien jälkeen. Samaan tapaan eritasoisten huomioiminen jatkui myös myöhemmillä vuosikymmenillä 60-70-luvuilla. Kannustaminen, hyvän onnistumisen huomioiminen ja positiivisen palautteen antaminen myös epäonnistumisten jälkeen kuvastaa Iineksen pyrkimistä lapsen itsetunnon kohottamiseen motivaatiokeinona.

Kerroin, että jokaisella lapsella on aina joku vahva alue, jota toisilla ei taas välttämättä olekaan. Kaikenlaisia ihmisiä tarvitaan tässä maailmassa... Annoin myönteistä palautetta myös hyvästä yrityksestä... epäonnistumisista en moittinut, vaan kannustin jatkamaan yrittämistä; kyllä se siitä vielä onnistuu... havainnointi auttoi usein oppimisvaikeuksissa. (E2, 3 – 4)

Mäki-Oppaan (1993, 21) mukaan oppilasta ei saa jättää yksin epäonnistumisen kokemisessa, vaan häntä tulisi ohjata kohtaamaan pettymykset osana elämää. Kasvattajat pyrkivät kuitenkin liian usein varjelemaan lasta erilaisilta pettymyksiltä, vaikka heidän tehtävänsä olisi herättää lapsessa tunne, että epäonnistuminen ei ole häpeä, vaan kasvu uuteen ja parempaan.

Aineistossa kuvastuu opettajan välittäminen lapsistaan, mikä on tärkeää hyvän pedagogisen suhteen luomisessa. Haavio (1969, 39 – 40) kutsuu välittämistä pedagogiseksi rakkaudeksi. Hän pitää sitä eräänä rakkauselämän muotona, jossa voidaan erottaa luonnollinen ja eettinen tekijä. Luonnollinen rakkaus tarkoittaa opettajan vietinomaista kiintymystä lapsiin, halua olla heidän seurassaan sekä suojata ja ohjata heitä. Opettaja tuntee tällöin eräänlaista sielujen sympatiaa kasvuikäisiä kohtaan ja viihtyy heidän seuras-

saan. Pedagogiseen rakkauteen kuuluu myös eettinen velvollisuuden tunne, jolloin opettaja tuntee olevansa vastuussa lapsen persoonallisuuden kehittymisestä sekä erilaisten elämänarvojen välittämisestä.

Eettisyys näkyy aineistossa esimerkiksi kasvatustilanteissa, joissa välittyy elämäarvojen korostaminen lähimmäisen rakkauden tiedostamisen kautta. Iineksen tapa käsitellä lasten välisiä kriittisiä konfliktitilanteita osoittaa hänen luontaista kykyään käyttää empatian synnyttämistä lasten ajatusten ohjaamisessa. Kertomuksessa, jossa pieni tyttö oli joutunut koulukiusaamisen kohteeksi poikalauman taholta, hän saa kiusaamisen loppumaan, keskustelemalla poikien kanssa luottamuksellisesti koulun jälkeen. Tyttö ei ollut uskaltanut kertoa kiusaamisestaan, mutta opettaja oli aistinnut poikien tyttöön kohdistuvan negatiivisen käytöksen myös tuntien alussa välituntien jälkeen. Iines vetosi poikien tunteisiin asettamalla heidät miettimään kiusaamista tytön kannalta tässä tapauksessa luokkatoverin surullista taustaa kuvaillen: ”Miltä tuntuisi, jos sinun äitisi kuolisi yhtäkkiä, ja sinä jäisit äidittömäksi, eikä sinulla olisi ketään, joka odottaisi kotona. Et voisi mennä kotiin itkemään lohduttavaan syliin sitä, että sinua haukutaan ja kiusataan koulussa?” Hän sai poikien luontaisen myötätunnon heräämään ikään kuin poikien omien elämäarvojen kautta. Heillä oli kaikki paremmin, ja luokkatoverilla oli taakkaa ilman heidän osuuttaan kiusaajina. Pojat eivät olleet tienneet tytön surullista taustaa, ja nyt halusivat muuttaa käyttäytymistään.

Haavio (1969, 28) puhuu pedagogisesta tahdikkaudesta, joka tarkoittaa opettajan kykyä löytää nopeasti eri tilanteisiin sopiva ja tarkoituksenmukainen keino toimia. Tähän tarvitaan hyvää havaitsemis- ja tarkkaavaisuuskykyä. Opettajan on kyettävä luomaan kokonaisvaltainen kuva esimerkiksi riitatilanteesta ja oman toimintansa vaikutuksesta eri osapuoliin, muihin oppilaisiin sekä omaan asemaansa luokassa. Tarvitaan myös tilanteen nopeaa arvioimiskykyä. On toimittava nopeasti ennen kuin tilanne menee ohi. Opettajan on hetkessä sovittava yhteen eettinen ja pedagoginen näkemyksensä.

Kurinpitoa pidetään tärkeänä luokan työrauhan säilyttämisen kannalta. Se kohoaa myös entisten oppilaiden kirjoituksissa kuvauksina Iineksen kurinpidosta luokassa.

Luokassa vallitsi työrauha, opettaja sai kurin sellaisellekin oppilaalle, joka yritti häiritä tunnilla, koskematta häneen. (Siihen aikaan opettaja saattoi lyödä karttakepillä sormille tai tukistaa.) (Anneli 40-luvulta, G1)

Auktoriteetti riitti pitkään ja varmaan jälki-istuntoja oli jaossa, mutta en muista oliko meidän luokassa kukaan jälkkärissä. Nurkkaan... pulpetin viereen seisomaan, ulos luokasta määrätyksi aikaa... taisipa jonkinlainen yleisen paheksunnan kohteeksi joutuminen ja karttakeppi olla ainakin uhkana tuohon aikaan... toruminen... puhuttelu luokassa, opettajainhuoneessa, ehkä. Kuri ja opettajien kunnioitus vallitsi yleensäkin koulussa... (Sirkku v. 1968-69, G3)

Mieleeni on jäänyt myös nurkassa seisomiset milloin minkäkin ”koltosen” jälkeen. Ineksen tapa hoitaa ikävät asiat oli kuitenkin tiettyssä mielessä lempeä, joten ehkä osittain siitäkin syystä ”nurkassa seisottiin”; tosin joskus vain luokasta loppuivat nurkat kesken... (Arto, v. 1971 – 73, G4)

Ineksen elämäkertomuksesta nousee hauskana muistona myös huumorin ja tilannekomiikan yhdistäminen kurinpidollisena keinona työrauhan palauttamiseen luokahuoneeseen.

Mitä vanhemmaksi tulin, sitä enemmän käytin kurinpidollisena keinona huumoria ja tilannekomiikkaa... Olin joutunut monta kertaa huomauttamaan pojille, jotka myöhästyivät tunnilta, kun eivät malttaneet lopettaa välituntipeliään ajoissa. Taas he olivat myöhässä samasta syystä, ja minä päätin ”rankaista” heitä oikein vanhanaikaisesti: ”Nyt minulla ei kuulkaa pojat ole muuta mahdollisuutta, kuin pistää teidät kaikki nurkkaan häpeämään”, sanoin tomerasti... osoitin neljää nurkkaa sankareille... poikia olikin viisi... ”Mutta Jaakko, mihin minä sinut käsken” ... ”no mene sinä tuonne opettajanpöydän alle”... Aloitin tunnin pidon, ja vähän ajan kuluksa kutsuin poikia: ”no, tulkaa pojat sieltä nurkasta tekni jo omille paikoillemme”... Pitkän ajan kuluttua huomasin, että Jaakko puuttui paikalta. Ihmettelin, missä hän mahtoi olla... kuulin kirkkaan äänen jalkojeni juuresta: ”Täällähän minä opettajan pöydän alla”... Pomappasin säikähtäneenä ylös... ”Mikset tullut pois kun käskin?” ihmettelin, ja hän huomautti, että olin pyytännyt vain nurkassa olijat paikoilleen, ja hän oli jatkanut häpeämistä pöydän alla... Se koiranleuka, yhdyin luokan kanssa nauruun. Toista kertaa pöydän alustaa ei käytetty sellaiseen tarkoitukseen. (E2, 2 – 3)

Kertomuksesta kuvastuu myös oppilaan tilannekomiikan taju, joka osoittaa opettajan kurinpidon hyväksyntää ja opettajan ja oppilaan välistä läheistä suhdetta, jossa oppilaan ei tarvitse pelätä opettajaa kurinpidollisissa tilanteissaan. Suhde on niin hyvä, ettei opettajankaan tarvitse pelätä auktoriteettinsa menettämistä, vaan hän voi avoimesti yhtyä nauruun oman hajamielisyytensä toden.

Wahlströmin (1993, 108) mukaan auktoriteetin tulisi olla osa jokaisen opettajan persoonaa. Sen tulisi henkiä hänen olemuksestaan. Oppilaat aistivat tällaisen rakkauteen ja luottamukseen perustuvan luonnollisen auktoriteetin ja kokevat sen positiivisena asiana. Tällöin aikuinen osoittaa käytöksellään välittävänsä lapsesta sekä kantavansa vastuuta tämän hyvinvoinnista ja kehityksestä. Lapsi aistii aidon väittämisen ja pyrkii olemaan välittämisen arvoinen. Tällöin hän myös kunnioittaa opettajaansa, eikä kurinpito-ongelmia juurikaan ole.

Välittäminen herättää hyväksytyksi tulemisen tunteen lapsessa, mikä on aistittavissa myös aikuisen muistoissa. Tässä aineistossa entisten oppilaiden muistot heijastavat tätä välittämistä.

Iines oli mukava lämmin kiireetön äidillinen opettaja. Koulussa oli leppoisaa....Alle 10-vuotiaan muistikuvien perusteella...luulen, että Iines suhtautui äidillisesti, huolehtivasti ja kokoavasti oppilaisiin, arvostavastikin... En muista häntä äkäisenä tai suuttuneena ollenkaan. Arvovaltaa taisi opettajalla riittää ilman äänen korotusta.... Taisin kuulua suosikkioppilaisiin; sain kerran valita halusinko olla joulupukin muori vai neekeripäällikkö/-kuningatar... (Sirkkä v. 1968-69, G3)

Muistan Iineksen erittäin lämpimänä, elämänmyönteisenä, iloisena opettajana, joka oli aina valmis kuuntelemaan ja kyselemään kuulumisia. Hän huomioi kaikki; ehkä kuitenkin me pojat olimme jonkinlaisessa ”erityishuomiossa”... (Arto, v. 1971 – 73, G4)

Välittäminen lasten kohtaamisessa kuvastuu myös Iineksen omassa elämäkertomuksessa, mistä heijastuu oppilas-opettaja –suhteen molemminpuolinen kunnioittaminen. *Minusta oli aina mukava mennä luokkaan, pidin oppilaistani. Vuorovaikutustilanteemme eivät rajoittuneet vain koulun oppitunneille... Pidän edelleenkin lapsista ja nuorista... (E2, 4).* Tällainen pitäminen ja kunnioittaminen on opettajantyössä jaksamisen kannalta tärkeää. Usein myös toistensa kunnioittamisen ja arvostamisen puute saattaa olla osana opettajan loppuun palamiseen. Aineistosta Iineksen äidillisuus korostuu antaen vaikutelman lämpimästä turvallisesta luokkayhteisöstä, jossa opettajan rakkaus lapsiaan kohtaan koettiin lähes äidinrakkauteen verrattavana (ks. kuvat 13 ja 14).

Kuvat 13 ja 14. Oulunsalon peruskoulun ala-asteella Iines-opettaja ja viimeinen luokka ennen eläkkeelle siirtymistä. Oppilaat tervehtimässä eläkkeelle jäänyttä v. 1976.

4.2 Taiteellisuuden ilmentymät elämänkaarella

Iines Myllyojan opettajapersoonan rinnalla on vaikuttanut luovuus ja taiteellisuus, josta hän on elämänkaarensa varrella ammentanut energiaa elämänrakenteensa monivaiheisen muotoutumisen ravinteeksi. Dunderfeltin (1991, 29) mukaan Levinson kuvaa elämää muutoksena, jossa kiinnostuksen aiheet, asenteet ja harrastukset, eli elämänrakenne, muuttuvat aikuisuuden aikana. (Dunderfelt 1991, 29). Tämän aineiston pohjalta Iines Myllyojan kiinnostukset ovat suuntautuneet läpi elämän lapsuudesta vanhuuteen kansanperinteen ja erilaisten taiteen lajien harrastukseen. Kuitenkin elämänkaaren erivaiheissa ne ovat saattaneet sisältyä Iineksen elämään eri muodoissa ja konteksteissa.

Levinsonin teoriassa elämänkaari rakentuu neljästä ikäkaudesta: lapsuus ja nuoruus (0 - 17), varhainen aikuisikä (17 - 40), keski-ikä (40 - 60) ja myöhäinen aikuisikä (60 -) (Kuusinen, 1995, 132). Tässä tutkimukseni osassa tarkastelen Iines Myllyojan taiteellisuuden ilmentymien muuttumista elämän erivaiheissa, etsien kuvaa opettajasta kylän kulttuuripersoonana.

4.2.1 Lapsuus ja nuoruus (0 – 17) v. 1916 – 1933

Lukemisen oppiminen oli portti runojen ja kertomusten maailmaan, joka viritti Ineksen mielikuvituksensa suunnan ilmaisuun ja ympäristön havainnointiin. Perheen uskonnollisen taustan huomioon ottaen ei ollut harvinaista, että lapsille luettiin paljon raamatun kertomuksia, Ines oli hyvin kiinnostunut kuuntelija, joka halusi myös itse oppia lukemaan. Ineksen lukutaito kehittyi äidin opastuksella isoveljen vanhan aapisen kautta jo varhain.

Minun matkani puustaimien ihmemaailmaan oli alkanut jo viisivuotiaana. Aapisen kannessa oli punahelttainen kukko karttakeppi kädessä... Minun lapsuudessani kukko "paskanti" aina ahkerille lukijoille... Siellä se oli aapisen välissä "palkinto". (A2, 95)

Elämäkertomuksessa korostuu myös miten tärkeänä lapsi piti äidin hyväksyntää ja kannustusta. *Oli mukavaa, kun äiti kehaisi, että sehän on tuo tyttö hyvämuistinen. (A2, 95)* Jo kuusivuotiaana Ineksen innostus esiintymiseen tulee esille kinkereissä, jonne äiti hänet vei pienenä kiertokoulutulokkaana papin eteen esittämään suoralukutaitoaan.

Minä panin parastani, hetken kuluttua pappi keskeytti... kehui hyväksi lukijaksi, ja kysyi olenko ehkä jo Herran rukouksenkin oppinut... aloin paahata sekä Herran siunauksen että Isämeidän semmoisella vauhdilla, etteipä pappikaan ehtinyt keskeyttää... (A2, 95)

Perheen merkitys on Levinsonin mukaan lapsuudessa ja nuoruudessa tärkeä. Perhe tarjoaa haavoittuvalle lapselle turvaa, yhteisöä ja tukea. Kehittyessään lapsi laajentaa sosiaalista maailmaansa perheestä lähiympäristöön ja kouluun. (Levinson 1979, 20 – 21.)

Kansakouluajalta Ineksen elämäkertomuksesta löytyy mainintoja, joissa hänen innostuksensa runoihin ja näytelmiin löysi muotonsa improvisoiduista näytelmistä toisten lasten kanssa. Leikkiteatterin kautta hän purki näyttelemisen intoaan kotipirtin nurkassa äidin hartialiinasta tehdyn esiripun muodostamassa teatterissa. Koulussa hänet pantiin luultavasti rohkeana tulkitsijana lausumaan, eikä hän saanut mielestään tarpeeksi toteuttaa näyttelemisen viettiään. Tuohon aikaan Ines ei pitänyt lausumista sellaisessa arvossa, joksi se myöhemmin vuosina muuttui.

Sain koko kansakouluaiikani esittää juhliissa lausuntaa vaikka se minusta oli jotenkin vähäpätöinen ohjelmanumero... (C1, 3)

Ensimmäiset varovaiset askelet myös omien runojen kirjoittamiseen otettiin kansakoulu-aikana. Iines kertoo yrittäneensä kyhätä loppusoinnullisista sanoista runoja, *mutta en ollut vielä silloin erikoisemmin innostunut aikaansaannoksistani. (C1, 3)*. Myöhempinä ikävuosina kronikoitten ja runojen kirjoittaminen kohoaa tärkeäksi osaksi Iineksen taiteellista luovuutta.

4.2.2 Varhainen aikuisikä (17 – 40) v. 1933 – 1956

Levinsonin teorian mukaan lapsuuden ja nuoruuden päätyttyä alkaa siirtyminen aikuisten maailmaan. *Aikuisiksi tulemisen ikäjaksolla* sovitetaan yhteen omaa minää ja aikuisten maailmaa. Elämän painopiste muuttuu; yksilö ei ole enää omien vanhempiensa lapsi vaan aikuinen, jolla usein on oma perhe ja koti. Tämän jakson mittaan tehdään monia valintoja, joiden avulla määritetään omaa aikuisidentiteettiä (ystävät, puoliso, harrastukset, työelämä). Yksilö pyrkii kehittämään itselleen elämänrakenteen, joka parhaiten sovittaa yhteen näkemyksen yksilön itsessään arvostamista piirteistä ja ympäröivästä aikuisten yhteiskunnasta. (Kuusinen 1995, 134.)

Seminaariajan muisteloista nousee esille ystävien merkitys impulssina Iineksen luovuuden rakentumisessa. Hän omaksui komeljanntarin roolin, jonka takaa hän sai ilmaista itseään ystäviensä iloisen hyväksynnän kohteena. Imitaatioitten kautta hän heijasti itsestään näyttelijän kykyjä, joiden tiedostaminen omassa identiteetissä sai jäädä naamion taakse ennen kypsempää aikuisikää. Kertomuksessaan Iines muistelee, miten kauhuissaan hän pakeni pensaikkoon huomattessaan, että seminaarin opettajat ja johtaja olivat salaa katselleet hänen imitoimistaan toisille oppilaille kesäretkellä. Vuosia myöhemmin hän sai kuulla vanhalta seminaarin johtajalta, että he vielä muistavat hänet tyttönä, jolla oli näyttelijän lahjoja.

...Kysyin, "olitteko opettajien kanssa sitä mieltä, että olin valinnut väärän elämäntehtävän?", ja sain vastaukseksi, "emme missään tapauksessa. Opettaja se vasta näyttelijän lahjoja tarvitseekin"! (C1, 4)

Runojen lausuminen muodostui seminaariaikana kanavaksi ilmaisuvietin purkamiseen. Niitä hän esitti nyt mielellään eikä hän tuntenut lausuntaa enää vähäpätöisiksi ohjelma-numeroiksi. Tuolloin alkoi myös Iineksen kiinnostus kotiseututyöhön ja kansanperinteen keräämiseen muodostua harrastukseksi, josta oli tuleva hänen elämänsä taiteellisuuden suunnannäyttäjä myös myöhempien kirjallisen tuotannon perustana.

Merkittäväksi nousee aineistosta työelämän vaihe, jonka aikana taitelijanvietti sai tyydytyksensä ja purkautumistimensä oppilaista, joista muodostui kanava monenlaisiin taiteellisiin ilmentymiin. Suurella innolla hän paneutui lasten kanssa puuhailuun. Luovuus näkyi koulujuhlien ohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa, jossa opettaja sai olla kirjailija, ohjaaja, lavastaja, puvustaja ja kuoronjohtajana. Hän paneutui lasten ohjaamiseen erilaisilla kulttuurin alueilla; lausunta, laulu ja voimistelu.

Aikakaudelle tyypilliseen tapaan myös Nuorisoseura tuli harrastuksena vahvasti kuvaan mukaan. Tynkkynen (1945, 22 – 23) kuvailee, kuinka sotavuosien jälkeen nuorisoseuratyö koki huomattavan nousukauden. Sota aikana oli jouduttu olemaan kauan pois seuratoiminnasta, joten sillä oli nyt oma uutuuden viehätysensä. (Tynkkynen 1945, 22 – 23.) Myös koulun ja nuorisoseuran yhteistyö tulee aineistosta selvästi esiin, lasten osallistuessa nuorison kulttuurikilpailuihin opettajansa valmentamana.

Oppilas, joka nuorisoseuran tai työväenyhdistyksen kulttuurikisoissa palkittiin, oli koko kyläyhteisön - ei vain opettajan - ylpeyden aihe. Tällaisia "Iineksen eväillä" kehittyneitä on paljon. (Heikki, rehtori, H1)

Kolmenkymmenen ikävuoden siirtymäjakso tarjoaa Levinsonin teorian mukaan yksilölle mahdollisuuden tarkistaa siihen mennessä tehtyjä valintoja ja ratkaisuja, ja muuttaa elämänrakenteen suuntaa, joka tuntuu antavan paremmat mahdollisuudet luoda pohjaa tulevalle tyydytystä tuottavalle elämälle. (Kuusinen 1995, 134.)

Nuorisoseuran seuranäyttämöllä Ines sai myös vihdoin tämän siirtymävaiheen aikana ilmaista itseään näyttelijänä. Näyttelemisestä tuli useaksi vuodeksi lausuntaharrastuksen ohella hänelle merkittävä lisäharrastus oppilaitten kautta purkautuvien taide-elämysten rinnalle. Oulunsalon nuorisoseuran näyttämö voitti tuolloin useita nuorisoseurojen välisiä näytelmäkilpailuja. Kertomuksesta merkitykselliseksi nousee vuonna 1949 esitetty näytelmä, jossa hän sai esittää ensimmäisen kerran näytelmän naispääroolia varsinaisen

pääroolin esittäjän ollessa estyneenä. Tuo näytelmä voitti, ja lisäksi Iineksen suoritus palkittiin kilpailujen parhaana näyttelijäsuorituksena.

*Se oli minulle ainutkertainen elämys ja saavutus elämässäni...
"tuurauksia" ei tarvittu sen erän perästä... (C1, 7)*

Nuorisoseuravuosina kylän opettaja on näkyvästi mukana kylänväen yhteisissä kulttuuriharrastuksissa. Ajanjaksossa voidaan havaita varsin selvästi Levinsonin kuvaama *aloilleen asettumisen jakso*, jossa tavallaan kulminoituvat yksilön aikaisempi elämä, ratkaisut ja valinnat – yksilö investoi tuona jaksolla itsensä kaikkeen mikä on hänelle tärkeää (työ, perhe, ystävät, vapaa-aika, ympäröivä lähiyhteisö ja yhteiskunta). Levinson korostaa erityisesti, että yksilö pyrkii nyt kehittymään ”omaksi itsekseen”. (Kuusinen 1995, 134.)

Iineksen kohdalla tämä kulminoitui hänen ”juhlaviettinsä” toteuttamisena. Ohjelmien järjestäminen myös koulun ulkopuolisiin juhliin kohoakin elämänkerroista merkittävinä luovuuden kiteytyminä varhaisaikuisuuden aikana. Ikäkaaren loppuosassa kirjallinen luovuus alkoi myös nostaa päätään; syntyi koulun historiikkeja ja kirjoitelmia pöytälaatikkoon kansanperinteen vaikutteista. Lausuntaharrastus jatkui keski-ikään. (C1; 5, 7)

4.2.3 Keski-ikä (40 – 60) v. 1956 – 1976

Keski-ään siirtymävaiheessa yksilö arvioi toisen kerran menestymisiään, epäonnistumisiinsa, tavoitteidensa saavuttamista ja yleensä sitä, minkälaista tyydytystä hän elämässään sai. Keski-ään siirtymävaiheelle on erityisesti ominaista edellisessä vaiheessa lakanneen yksilöitymisprosessin jatkuminen. Tämä tarkoittaa sitä, että hän pyrkii yhä tarkemmin rajaamaan itsensä suhteessa ympäristöönsä (läheisiin, muihin ihmisiin, työhön, harrastuksiin jne.), ja muodostamaan itselleen yhä tarkemman ja realistisemmän käsityksen siitä, kuka ja millainen hän itse on ja millainen maailma on: mitä se vaatii ja mitä se hänelle tarjoaa.

Ikäjakson alkuvaiheessa Nuorisoseuran juhlatominta kruunuhäineen muodostui Iineksen ilmaisukanavaksi lausuntaharrastuksen ohessa. Koulujuhlat olivat koko ikävaiheen ajan

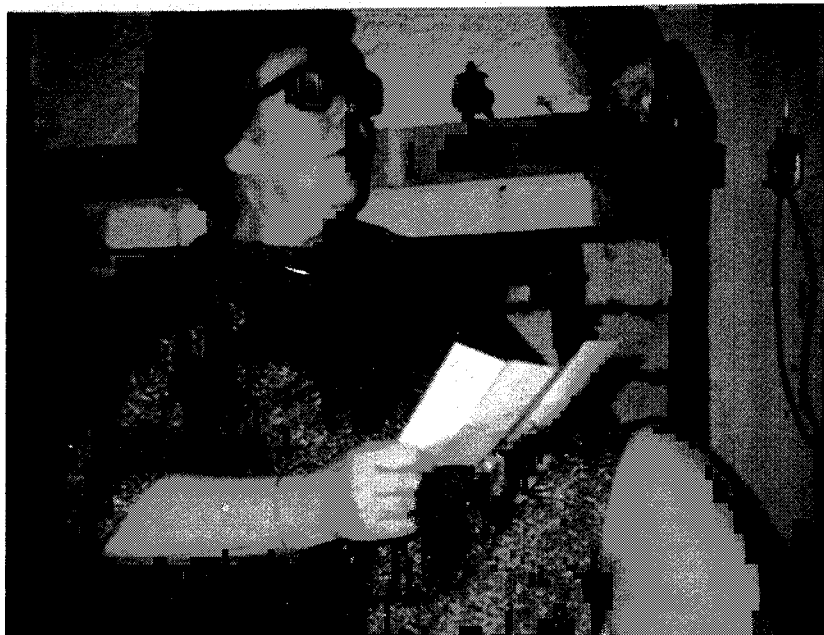
edelleen tärkeitä, vaikka koulujen kerhotoiminnan tullessa palkalliseksi Iines koki luovutensa tukehtuvan säädöksiin, joita palkallisuudesta seurasi. Samalla myös vapaa-aikana tapahtuva lasten ohjaaminen saivat pikkuhiljaa jäädä hänen oman yksilöitymisprosessinsa edistyessä. Kansanperinteen kerääminen muodostui erääksi kanavaksi ilmaista itseään, yhteydet Museovirastoon, Seurasaarisäätiöön, Kalevalaseuraan ja Åbo Akademiin vilkastuivat. Keski-ään siirtymävaiheen loppuosassa kansanperinteen vaikutukset näkyivät opetustoiminnassa, joista löytyy mainintoja myös entisen oppilaan kirjoituksessa.

Silloin 60-luvun lopulla riehui jokin influenssa, aasialainen vai mikä olikaan. Iines auttoi meitä koko luokkaa ennaltaehkäisemään sairastumista. Virkkasimme käsityötunnilla verkkopussin kamferipalalle puuvillalangasta ja ripustimme sen kaulaan. Vain muutama sairastui. (Nykyisin terveydenhuoltotutkijana tietysti haluaisin tietää, moniko sairastui muilta luokilta ja sitten laskisin, poikkesiko meidän luokan sairastuneiden määrä muiden luokkien petiin kaatuneiden määrästä)... Yhdistettiin kansanviisautta ja käsityötä ajankohtaiseen tarpeeseen... (Sirku v. 1968-69, G3)

Iineksen yksilöityminen näkyy myös hänen kirjoittamisharrastuksensa noustessa yhä tärkeämmäksi.

Perinnetietojani hyväksi käyttäen päätin kirjoittaa tarinoita talteen vastaisen varalle. Kirjoitin toistaiseksi vain pöytälaatikkoon, mutta ajattelin, että joskus yrittäisin tarjota niitä jopa julkisuuteen. (C1, 8)

Eläkeiän lähestyessä kirjoittamisesta oli tullut Iineksen pääharrastus. Historiikkeja, kronikoita, runoja ystäville, muisteloita, pakinoita alettiin pikkuhiljaa julkaista myös paikallislehdissä (ks. kuva 15).

Kuva 15. Iines Myllyoja runoilemassa ystävän juhlilla v. 1976.

4.2.4 Myöhäisaikuisikä, vanhuus (60 -) v. 1976 –

Kylän opettajasta oli pikkuhiljaa muotoutumassa kirjoittaja, jonka kynän jäljestä uudet esiintyjät saattoivat saada ilmaisukanavan. Sen kautta myös Iineksen elämykset elämänsä myöhäisaikuisuuden vaiheessa kanavoituvat taas yhteistoiminnallisuuden kautta Nuorisoseuran harrastuspiireissä. Hänen yksilöitymisensä heijastuu persoonallisena tapana tuottaa esitettävää runoutta kansanperinteen pohjalta. Syntyvät Nuottaopperat, Valat, Ballaadit ja runoelmat, muistelmat ja monet muut kirjoitukset. Yhteistyö säveltäjien ja esittäjien kanssa on jatkunut näihin päiviin (ks. kuvat 16, 17 ja 18). Voidaan todeta, että elämäntyö jatkui eläkkeelle siirtymisen jälkeen pitkään keski-ikäisen elämäntyölinen kaltaisena. Työtoverien kannustus ja myötäeläminen ovat vahvasti mukana myös kirjoittajan elämässä.

Runon esittäjästä on kypsynyt runon tekijä, tarinan kertojasta kirjailija. Iines-opettaja puhkesi kukkaan eläkepäivinänsä luovana persoonallisuutena. Hänen mittava työnsä sillanrakentajana sekä aikajaksojen, sukupolvien että yksilöitten välillä jatkuu... (Heikki, rehtori, H1)

Kuva 16. Iines Myllyoja ja poikansa säveltäjä Jorma Myllyoja ”Balladi Korven Komiasta” kantaesityksen jälkeen Oulun Turkansaareissa v. 1988. Taustalla Laulu- ja soitin yhtye Ancora.

Kuva 17. Iines Myllyoja kiittämässä 100-vuotisjuhlakantaatin, Nuottaoopperan ja Valan säveltäjää ja kuoronjohtajaa Tibor Garanvölgyi'a Iso Ilo Festivaaleilla Oulunsalossa v. 1992. Nuottaooppera lämmiteltiin kymmenen vuoden tauon jälkeen. Taustalla Oulunsalon nuorisoseuran Iso Ilon kuoro.

Kuva 18. Oulunsalon balladin ensi-illassa 18.1.1995. Vasemmalla edessä balladin ohjaaja, tytär Tuulia Myllyoja (nyk. Suomela, ”tutkija”), vieressä pääosan esittäjä lukija Anja Salo, kirjoittaja Iines Myllyoja ja säveltäjä-kuoronjohtaja Jorma Myllyoja. Taustalla Oulunsalon nuorisoseuran Balladikuoro (Lehtikuva: Rantalakeus) (F2)

Myös vanhuus tai myöhäisaikaisuus nähdään nykyään erilaisista vaiheista jäsentyvänä periodina. Levinsonin tapaan J. C. Fisher (1993) on tutkimustensa perusteella esittänyt myöhäisaikaisuuden vaiheteorian, joka sisältää viisi siirtymä- ja uuteen vaiheeseen muuttumisvaihetta. Tämän teorian mukaan yksilö aluksi työelämästä pois siirryttyään jatkaa keski-ikä elämäntyylillä. Sen jälkeen seuraa siirtymävaihe, jossa yleensä kielteisiä tapahtumia, kuten puolison kuolema, muutokset taloudellisessa tilanteessa tai oma sairaus pakottavat muutoksiin elämäntyylissä. Seuraa kolmas elämänrakenteeltaan uudistunut vaihe, jossa sopeudutaan muuttuvaan tilanteeseen ja liitytään entistä voimakkaammin omaan ikäsaattueeseen ja sen elämäntyylisiin. (Kuusinen 1995, 136.) Neljännessä ja viidennessä vaiheessa elämän mahdollisuudet heikkenevät ja seuraa lisääntyvä avun tarve, lopuksi elämä päättyy.

Syöpäsairauden jälkeen Iines jatkaa tilanteeseen sopeutuneena kolmatta siirtymävaihettaan. 75-vuotiaana Iines julkaisi esikoiskirjansa vaikeasta sairaudesta toivuttuaan ja 79-vuotiaana toisen kirjansa. Opettajaa ei unohdeta hänen jatkaessaan eläkeikänsä näkyvää kulttuuritoimintaa kirjoittamisensa kautta. Paikallislehtien palstoilta hänen hopeoitunut kiharapäätänsä nousee esiin, kuin niittyvillan kukka kesäisellä suolla yhä uudelleen hänen osallistuessaan kylän tapahtumiin myös oman tuotantonsa kautta.

Rantalakeus (19.2.1986)

Eläkkeellä oleva opettaja Iines Myllyoja kuuluu ehdottomasti niihin oulunsalolaisiin, jotka tunnetaan. Hänen kynänsä jälki muistetaan muun muassa koululaitoksen 100-vuotisjuhlien kantaatista, muutaman vuoden takaisesta Nuottaoopperasta ja viime vuonna Kalevalan-juhlavuoden kunnaksi esitetystä Valasta. Ne ovat kuitenkin vain osa siitä työstä, jota hän on tehnyt kotiseudullaan. Hän kuuluu niihin, joiden pöytälaatikko pitää sisällään monenlaista ”hengentuotetta”. (Rita Kumpulainen)(F1)

Oulunsalo-lehti (3.3.1999)

Iso Ilo –kansantaideryhmä kunnioitti uuden Kalevalan juhlavuotta ottamalla ohjelmistonsa uudelleen Vala-runoelman. Kalevalan Lemminkäisen ja Kyllikin tarinaan pohjautuvan runoelman on kirjoittanut oulunsalolainen Iines Myllyoja... Runoelman kirjoittaja Iines Myllyoja kukitettiin uusintaensi-illan päätteeksi (ks. kuva 19). (OK)(F3)

Kuva 19. Valan uusinta ensi-illan jälkeen 82-vuotias Iines Myllyoja kukitettiin 29.2.1999. Taustalla Oulunsalon nuorisoseuran Iso Ilon kuoro (Lehtikuva, Oulunsalo-lehti) (F3)

Tuotteliaana kirjoittajana ja innokkaana seuraihmisenä hän osallistuu kylän tapahtumiin entiseen tapansa vielä 83-vuotiaana. Onnekkaana vanhuksena hän saa asua miehensä kanssa omassa kodissaan, pyöräyttäen runoja paperille, milloin jollakin on syntymäpäivät tai häät. Minun lisäksi seuraava tutkija koputtelee jo Iineksen ovella; tie jatkuu yhä.

*On aika leikin, työn ja päivän paahtavan,
on tiedonpuusta aika oksa taittaa.
On aika ulapalle pursi ohjata ja tiedon,
taidon merikortit tarkat mukaan laittaa.
Ja illassa rannan saavuttaa tuhat purtta loistavaa.*

*On aika aamun päivän, on illan hohtavan,
on loimet pitkät elon kangaspuissa.
Kun etsit aina kuteet oikeat ja uskon,
toivon, rakkauden pirtaan pujotat niin
kirjokankaasi on kaunis nähdä.*

*Ja aamussa nuppunsa avaa taas
tuhat kukkaa loistavaa.*

*(I. Myllyoja: Kantaatti Oulunsalon koululaitoksen 100-vuotisjuhlaan
"Tämä matka", finaaliiosa "Ja aina tie jatkuu ")*

5 POHDINTA

Tutkimukseni päätarkoituksena oli selvittää ja kuvata äitini opettaja Iines Myllyojan elämän ja opettajuuden käännekohtia, sekä niihin vaikuttaneita syitä ja valintoja elämänkaarella. Toisaalta halusin seurata opettajan työn rinnalla taiteellisuuden ilmentymiä elämänkaaren erivaiheissa etsiäkseni kuvaa opettajasta kylän kulttuuripersoonana. Henkilökohtaiseen elämään liittyvistä tapahtumista rajasin tarkasteluuni vain mielestäni merkittävimmät, jättäen kokonaan pois esimerkiksi oman perheen ja äidin suhdetta kuvaavan elämänrakenteen, jotta tutkimuksestani ei tulisi liian laaja. Keskityin tässä tutkimuksessa tarkastelemaan tutkimushenkilöä lähinnä opettajan ja kulttuuripersoonan näkökulmasta. Kiinnostukseni suuntautui myös siihen opettajan työhän, johon itsekkin olen valmistumassa. Halusin tietää, mistä äitini opettajana löysi voimavaransa ja millaisin menetelmin hänestä tuli opettaja, jota vanhat oppilaat vieläkin lämmöllä muistavat.

Tutkimus perustuu ihmisen subjektiivisiin kokemuksiin, joten suorien yleistysten tekeminen aineiston pohjalta on vaikeaa, eikä se ollut tarkoituksaan. Aineiston, kirjallisuuden, sekä tutkijan ja tutkittavan vuorovaikutuksella on pyritty mahdollisimman suureen luotettavuuteen. Toisaalta ihmisten kokemukset ovat niin ainutlaatuisia ja subjektiivisia, että niiden objektiivinen tulkitseminen on hankalaa. Olenkin halunnut antaa lukijalle mahdollisuuden omaan tulkintaan ja johtopäätöksen tekemiseen käyttämällä paljon suoria lainauksia. Ne puhuvat puolestaan, ja näin lukija voi itse arvioida tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimukseni pohjalta löysin Iines Myllyojan opettajuudesta ne ainekset, joista kutsumusopettaja tunnetaan. Omaan opettajuuteen kasvaessani, voin pohtia; onko niin, että kutsumuksesta ja rakkaudesta tehty työ jättää positiivisimmat muistot niin tekijäänsä, opettajaan, kuin oppilaisiinkin. Tutkimukseni edetessä on näkemykseni opettajan työstä alkanut yhä enemmän selkiytyä. Yhtymäkohdat oman opettajakoulutukseni suuntaa antavista pedagogisista valmiuksista vahvistavat kuvaa opettajan työn merkityksestä lapsen elämänpohjaa rakentavalle identiteetille. Nykyinen opettajakoulutus korostaa niitä arvoja, asenteita ja malleja joita havaitsin tutkimushenkilöni opettajuuden profiilista; aitous, välittäminen, turvallisuus, tahdikkuus ja lapsen arvostaminen tasavertaisena elämään

kasvajana, eli kaikki se pedagoginen rakkaus, josta esimerkiksi Haavio (1969) tai Mäki-opas (1993) korostaen puhuu.

Tässä tutkimuksessa voidaan havaita myös opettajapersoonallisuuden tunnusmerkkinä oma aito mieltymys ja innostus lasten parissa työskentelyyn, mikä antaa pohjaa hyvän pedagogisen suhteen luomiselle. Työ, jossa ihminen viihtyy on tärkein motiivi myös työssä jaksamiselle. Ines Myllyojan opettajan työn suolana ja mausteena näyttää vaikuttaneen myös hänen oma taiteellinen luovuutensa, jonka virittämänä hän teki elämäntyöstään sen ”juhlan”, jollaisena hän mielellään itse työtään muistelee. Erityisen merkittävänä muiste-loista näyttää nousevan opettajan ilmaisuun liittyvä puuhailu lasten kanssa sekä koulun juhlat, jotka ovat jättäneet myös kultaisia muistoja entisten oppilaitten mieliin. Juhlien merkitystä koulujen opetussuunnitelmissa ei mielestäni nykyisin korosteta tarpeeksi. Usein kouluissa kuitataan esimerkiksi joulu- ja kevätkuuhlat ainoastaan kirkkokäynnillä. Voidaanko tilanahtautta tai opettajien viitseliäisyyttä pitää kriteerinä sen kaltaisten elämysten poisjättämiselle mitä koulujuhlat voisivat antaa myös nykyoppilaille? Miten paljon koulun ja kodin yhteistyöstä jää puuttumaan, kun vanhemmat eivät pääse kokemaan yhteistä juhlaa lastensa kanssa? Miten merkitykselliseksi yhteiset juhlat muodostuisivat opettajan ja vanhempien väliselle suhteelle ja läheisyydelle? Tässä taitaisi olla ainesta jo toiselle tutkimukselle.

Erilaisten suhteiden merkitys näyttää kohoavan tärkeäksi myös Ines Myllyojan elämäkarta tarkasteltaessa. Levinsonin mukaan (Dunderfelt 1992, 29) elämänrakenne viittaa niihin suhteisiin, joita yksilöllä on eri asioihin ja henkilöihin eri aikoina. Tutkimus osoitti, että tutkimushenkilöni elämäkkaaresta voidaan löytää merkittäviä käännekohtia, jotka ovat vaikuttaneet ammatinvalinnan toteutumiseen ja opettajan uralla kehittymiseen. Tämän aineiston pohjalta ulkoiset tapahtumat ovat muodostuneet käännekohdiksi, kun niihin on liittynyt omakohtainen kokemus. Toisaalta myös avainhenkilöillä on ollut merkitystä ammatillisen uran käännekohdissa. Tutkimus osoitti myös, että henkilökohtaisilla käännekohdilla ei ole ollut merkitystä ammatillisen uran kannalta ellei niihin liity myös ulkoisten tapahtumien vaikutusta. Vasta myöhäsaikuisella koettu äkillinen sairaus vaikutti käännekohtana tutkimushenkilöni fyysiseen olemukseen. Tällä muutoksella ei kuitenkaan ollut merkitystä ammatillisen uran kannalta, koska tutkimushenkilö tuolloin

oli jo eläkkeellä. Sitä vastoin muutos kohoaa merkitykselliseksi hänen lausujan uralleen, joka saa dramaattisen päätöksen sairauden myötä.

Taiteellisuuden ilmentymät elämänkaarella saavat merkityksensä elämänkaaren rakenteen kuvaajina eri kehitysvaiheissa. Tutkimuksesta voidaan todeta, että lapsuuden ja nuoruuden kehitysvaiheessa Ines Myllyojan taiteellisuus on etsinyt muotoaan esittävän taiteen kautta, jolloin hän on etsinyt kanavaa löytää oma yksilöllinen taiteellinen minänsä. Muistot liittyvät kiinteästi kotiin, kouluun ja opiskeluaikaan, mikä on Levinsonin teorian mukaan tyypillistä tälle kehitysvaiheelle. Kiinnostus runoihin ja näytelmiin on purkautunut henkilökohtaisen tulkinnan kautta erityisesti kaveripiirissä.

Varhaisaikuisuudessa taiteellisuus on löytänyt purkautumistiensä lähinnä oppilaitten kautta. Tuolloin tärkeiksi on kohonnut opettajantyön kautta koetut taiteelliset elämykset koulujuhlien järjestämisenä tai kerhotoimintana oppilaiden kanssa. Toisaalta kehityskaudelle tyypillisen oman minän sovittaminen aikuiskuvaan on saanut tyydytyksen taiteellisella alueella oppilaiden ohjaajana onnistumisen kautta. Tuolloin taiteellinen kiinnostus on kohdistunut myös omien kykyjen mittaamiseen näytelmäharrastuksen ja lausunnan kautta toisten aikuisten kanssa. Levinsonin teorian mukaan ympäröivä yhteiskunta ja vapaa-aika ystävineen on tärkeä varhaisaikuisuuden kehitysvaiheen aikana, mikä näkyy selvästi myös tutkimushenkilöni elämänrakenteessa.

Keski-ikä siirtymävaiheessa Ines Myllyojan kiinnostus kulminoituu yhä enemmän kansanperinteen keräämiseen ja sitä kautta myös omien kirjallisten kykyjen löytämiseen. Oma lausuntaharrastus nousee yhä tärkeämmäksi. Levinsonin mukaan tässä siirtymävaiheessa yksilö pyrkii yhä tarkemmin rajaamaan itsensä suhteessa ympäristöönsä; läheisiin, muihin ihmisiin ja harrastuksiinsa. Tämä näkyy tutkimushenkilöni oman taiteellisen suunnan tarkentumisena juuri kirjoittamiseen. Hän omaksuu kirjoittajan minän osana ympäristöönsä. Kansanperinne ja kotiseutuhistoria tiivistyy paperille historiikkeinä tai kronikoina ystäväistä.

Myöhäisikä antaa hänelle eläkkeelle siirtymisen jälkeen mahdollisuuden eriytyä yhä syvemmälle persoonallisen minänsä taiteelliseen ilmentymiseen. Nuorisoseura on kanava, jonka kautta hän saa kirjoittajana purkaa elämyksiään esittävän taiteen tärkeänä osateki-

jänä. Rakkaus runoihin ja näytelmiin, jotka hän varhaislapsuudestaan asti on tuntenut omaksi alueekseen antavat kirjoituksille sen persoonallisen suunnan, jonka kautta hän saa ilmaista itseään. Myös kotiseutuaiheiset muistelmakirjat viestivät kotiseudun rakkaudesta, joka on hänelle aina ollut tärkeä. Mielenkiintoista on ollut havaita, että tutkimushenkilön mukautuminen ikääntymisen tuomiin fyysisiin muutoksiin myöhäisaikuisuuden ikävaiheessa on avannut hänelle kyvyn nauttia taide-elämyksistä toisten kautta. Tämä oli hänen kanavansa myös varhaisaikuisuuden ikävaiheessa, jolloin taiteellisuuden ilmentymät purkautuivat elämyksiksi oppilaiden kautta.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 1995. Laadullinen tutkimus. 3. p. Tampere: Vastapaino.

Beattie, M. 1995. New prospects for teacher education: narrative ways of knowing teaching and teacher learning. *Educational Research* 37 (1), 53 – 70.

Dunderfelt, T. 1990, *Elämänkaaripsykologia*. 4 p. Porvoo: WSOY.

Elo, P. 1993. Koulun mahdollisuudet hyvään. Teoksessa T. Airaksinen, P. Elo, K. Helkama & B. Wahltröm (toim.) *Hyvän opetus – Arvot, arvokeskustelu ja eettinen kasvatustieteellinen koulussa*. Helsinki: Painatuskeskus Oy, 70 – 94.

Estola, E. 1995. Lastentarhanopettajien työn ulottuvuuksia elämäkerrallisesta näkökulmasta. Oulun yliopisto. Kasvatustieteen lisensiaattitutkimus.

Grönfors, M. 1982. *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. Porvoo: WSOY.

Haavio, M. 1969. *Opettajapersoonallisuus*. Jyväskylä: K.J. Gummerus Osakeyhtiö kirjapaino.

Halmio, P. 1997. Valmis ja hyvä ei enää kasva; Kuva Alli Kantolan opettajuudesta, Jyväskylän yliopisto, pro gradutyö, *Journal of Teacher Researcher* 1/1997, 141.

Halmio, P. 1997. Elämän ja kokemuksen ääni – narratiivisuus ja elämäkerrallinen lähestymistapa opettajatutkimuksessa. *Tiedepolitiikka* 3, 9 – 14.

Hiltunen, M. 1987. *Oulunsalon koulun historia*. Kemi, Pohjolansanomien Oy.

Honkonen, R. 1995. Elämäkerrallinen lähestymistapa opiskelijatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa J. Nieminen (toim.) *Menetelmävalintojen viidakossa. Pohdintoja kasvatustieteellisen tutkimuksen lähtökohdista*. Tampere: Tampereen yliopiston jäljennepalvelu, 167 – 192.

- Ihanus, J. & Lipponen, L. 1997. Jerome Bruner, kulttuuripsykologia ja narratiivinen ajattelu. *Psykologia* 4, 253 – 260.
- Jaatinen, R. 1994. Merkitysten maailma opetus- ja kasvatustyössä toimimisen ja kehittymisen lähtökohtana. Teoksessa J. Lehtovaara & R. Jaatinen (toim.) *Dialogissa – matkalla mahdollisuuteen*. Tampereen yliopisto. Opettajainkoulutuslaitos, Julkaisuja A: 21, 181 – 196.
- Josselson, R. 1993. A narrative introduction. Teoksessa R. Josselson & A. Lieblich (toim.), xiii.
- Josselson, R. & Lieblich, A. (toim.) 1993. *The narrative study of lives*. Newbury Park: Sage.
- Kuikka, M. 1991. *Johdatus kasvatuksen historian tutkimukseen*. Keuruu: Otava.
- Kuusinen, J. (toim.) 1995. *Kasvatuspsykologia (graafiset laitokset)*. Juva: WSOY.
- Lahtinen, M. 1994. Ihminen, yhteiskunta ja laadullinen tutkimus. Teoksessa J. Varto, (toim.) *Kohti elämismaailman ja ihmisen laadullista tutkimusta 1 & 2*. Tampere: Tampereen yliopiston jäljennepalvelu, 33 – 49.
- Levinson, D. 1979. *The seasons of a man's life*. New York: Ballantine Books.
- Mäki-Opas, A. 1993. ”Älä katso kasvattajansiipiä!” Auttava terapeuttilinen kasvatusta Lauri Rauhalan eksistentiaalisen-fenomenologisen näkökulmasta tarkasteltuna. Oulu: Oulun yliopiston monistus- ja kuvakeskus.
- Roos, J. P. 1987. *Suomalainen elämä*. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Syrjälä, L. 1985. *Elämäkerrat kasvatustieteen tutkimusaineistona*. Teoksessa E. Kalaoja (toim.) *Kohtaaminen ja kasvu: juhla- ja muistikirja Martti Jussilan merkkipäivänä*

23.11.1985. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Tutkimuksia 32, 262 – 278.

Syrjälä, L. 1994. Tapaustutkimus opettajan ja tutkijan työvälineenä. Teoksessa L. Syrjälä & S. Ahonen & E. Syrjäläinen & S. Saari (toim.) Ladullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjapaino West-Point Oy, 7 – 68.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.

Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51.

Tigerstedt, C. 1990. Omaelämäkertojen erillisteemojen analyysi. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Panokaari Oy, 99 – 113.

Turunen, K. E. 1996. Elämänkaari ja kriisit. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Tynkkynen, V. 1945. Sodan päättymisen on avannut nuorisoseuratyölle entistä suuremmat toimintamahdollisuudet. Pyrkijä, 1, 22 – 23.

Wahlström, B. 1993. Koulu hyvän tekijänä. Teoksessa T. Airaksinen, P. Elo, K. Helkama & B. Wahlström (toim.) Hyvän opetus – Arvot, arvokeskustelu ja eettinen kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 95 – 125.

Viljanen, E. 1992. Koulumestarin koulutus. Jyväskylä: Gummerus.

Vilkko, A. 1988. Tarina tarinasta. Erään naisomaelämäkerta-aineiston tarkastelua. Helsinki: Yliopistopaino.

LIITE 1.**TUTKIMUSAINEISTON LUOKITUS****ENSISIJAISET LÄHTEET (A – E) AIKAJÄRJESTYKSESSÄ****A. Julkaistu aineisto : kirjat**

1. Oulunsalon koulun historia. 1981. Oulu: Oy Liiton kirjapaino
2. Kun sahan pilli piipasi. 1990. I. Myllyoja - Oulunsalon OAY (toim.) Oulu: Oy Liiton kirjapaino
3. Patsaaseen piirretty nimi. 1995. I. Myllyoja, Ylivieska: KL-Paino

B. Julkaistu aineisto: artikkelit

1. Muistoja Tavastkengältä 50 vuoden takaa. Juhlajulkaisu: Tavastkenkä. 1993

C. Julkaisematon aineisto:

1. Elämysten jäljillä 1995

D. Haastattelut: puhelut ja keskustelut

1. Alkukeskustelu gradun aiheesta 1.8.1998
2. Alkuhaastattelu ja keskustelu 25.8.1998 (äänitys epäonnistui, puheesta ei saanut selvää)
3. Keskustelu aineiston tarkentamisesta kirjalliseksi joulukuu 1998
4. Puh. kesk. 11.10.1999 tarkistuksia aineistoon
5. Puh. kesk. 29.11.1999 tarkennukset mm. kihlauksesta ja tarkastajasta
6. Puh. kesk. 11.11.1999 tarkennus ”virrensoittaja”
7. Loppukeskustelu; käsikirjoituksen tarkistus tutkimushenkilön kanssa 7.11.1999

E. Lisäaineistoa: kirjoitelmat ja kysymykset

1. Kirjoitelma: ”Muistoja elämäni varrelta opettajuuttani kuvaillen tyttäreni Pro Gradu - tutkielmaa varten joulukuu 1998
2. Vastauksia puolistrukturoituihin kysymyksiin joulukuu 1998

TOISSIJAISET LÄHTEET(F - H)**F. Myllyojaa koskevat lehtikirjoitukset**

1. Rantalakeus 19.2.86
2. Rantalakeus 26.1.1995
3. Paikallislehti Oulunsalo 3.3.1999

G. Oppilaitten kirjeet

1. Anneli 40-luku

Liite 1 (jatkuu)

2. Sisko 50-luku
3. Sirkku v. 1968-69
4. Arto v. 1971 - 73

H. Työtoverien kommentit

1. Heikki, rehtori
2. Siiri, opettaja

LIITE 2.**OULUNSALON KUNNAN KOTISEUTUARKISTO****ARKISTOLUETTELO****Iines Myllyojan arkisto**

1. Kansio	LEHTILEIKKEITÄ (punainen kansio)	1976 – 1977
	Muovitaskussa:	
	- Päivämies, muistokirjoitus saarnaaja Erkki Kelasta 22.11.65	1956
	- Muistoja saarnaaja Erkki Kelasta 5.7.1982	1982
	- Muistoja Tavastkengältä lähes 50 vuoden takaa	
	- Kaltio 3/1990, Atte Kalajoki, Kesäseurat ja pärehattutyttö	1990
2. Kansio	LEHTILEIKKEITÄ	1960 – 1995
3. Kansio	VASAMAN JOULUPASSI	1986
	OULUNSALON NUORISOSEURAN LAULAJAT 90-VUOTTA 1993/Iso Ilo	1993
	KRUUNUHÄÄT OULUNSALOSSA 10. – 12.6.1994	1994
	LEHTILEIKKEET	
	- Iines Myllyoja, opettaja, emerita, Oulunsalo 10.4.1994	1994
	- Rouva Roskapuu	1994
4. Kansio	1. HISTORIIKKEJA:	
	OULUNSALON NUORISOSEURAN 85-VUOTIS HISTORIIKKI	
	OULUNSALON ERVASTIN KOULUN 50-VUOTIS HISTORIIKKI	
	SALONPÄÄN TYÖVÄEN NÄYTTÄMÖN TOIMINTAA	
	LENTOKENTÄN RAKENTAMISESTA	
	VARJAKAN VAIHEISTA SAHAN LOPETTAMISEN JÄLKEEN	
	PAIKALLISLEHTIIN KIRJOITETTUJA TARINOITA	
	2. Nide	
	VANHOJA JUTTUJA KYLÄN ELÄMÄSTÄ(Luettelo niteen alussa)	

Liite 2 (jatkuu)

3. Nide

KOULUATERIOITA JA ELÄKELÄISTEN
RETKIKRONIKOITA KOTIMAASSA JA ULKOMAILLAKIN

KIRKONKYLÄN KUODESLUOKKALAISTEN RETKI 1981 1981

4. YKSITYISHENKILÖIDEN JUHLAPÄIVIKSI
KIRJOITETTUA KRONIKOITA

5. ELÄMYSTEN JÄLJILLÄ:
MUISTELMA ISÄSTÄ JA ÄIDISTÄNI SEKÄ
OMASTA ELÄMÄSTÄNI

6. MUUTAMIA JULKAISEMATTOMIA RUNOJA

5. Kansio VANHOJA JUTTUJA MERKINNYT IINES MYLLYOJA

1. KIELTOLAIN AIKANA OULUNSALOSSA

2. MIKKO HAKKO

3. PUHEILMAISUA OULUNSALOSSA LAPSUUTENI AJOILTA

4. JATKOA EDELLISEEN

5. OULUNSALON LAULUPERINNETTÄ

6. KOTIKASVATUSTA 1900-LUVUN ALKUKYMMENILLÄ

7. SAIRAUKSIEN PARANNUSTA

8. HUVITILAISUUDET

9. NAISSET YRITTÄJÄNÄ

10. MONENLAISTA YRITTÄJYYTTÄ

11. SAUNOMISEN PERINNETTÄ

12. SUKUPUOLIROOLIT

13. JOULUMUISTOJA

14. KIRKOLLISIA JUHLIA

15. MUSIIKKIPERINNE PERHEESSÄNI (KYSELY)

Liite 2 (jatkuu)

6. Kansio	1. OULUNHALON NUORISOSEURAN 85-VUOTIS HISTORIIKKI 25.9.1977	1977
1961	2. OULUNHALON ERVASTIN KOULUN HISTORIIKKI	1905 –
1927	3. OULUNHALON SALONPÄÄN TYÖVÄEN NÄYTTÄMÖN TOIMINTAA	1921 –
	4. MUISTITIEDON KERÄYS	
	5. LENTOKENTÄN RAKENTAMINEN	
	6. VIELÄKIN VARJAKAN VAIHEISTA 4.11.1987	1987
	7. ERÄÄN SUUREN TAULUN TARINA 17.3.1993	1993
	8. YKSINÄINEN PILLINSOITTAJA 19.6.1988	1988
	9. ESITELMÄ OULUNHALOSSA OSATAAN 12. – 13.4.1986	1986
	10. OSATAAN OSATAAN MEILLÄ OULUNHALOSSA 20.4.1988	1988
7. Kansio	1. KOULUATERIOITA OULUNHALOSSA MUISTELUKSIA KOULURUOKAILUN TEEMAVIIKOLLA 13. – 17.2.1989	1989
	ELÄKELÄISTEN MATKOJA:	
	1. ELÄKELÄISTEN RETKI LEHMIRANTAAAN 1980	1980
	2. HINTAN MARTTOJEN RETKI SAVONLINNAN OOPPERAJUHLILLE 1976	1976
	3. KULTAISEN IÄN KERHON RETKI 19.9.1979	1979
	4. KIRKONKYLÄN VI LUOKKALAISET 26. – 27.5.1981	1981
	5. OULUNHALON ELÄKELIITTO LUUMÄELLÄ 25. – 27.7.1982	1982
	6. POHJOIS-POHJANMAAN EL MOSOVAAN 13. – 20.5.1984	1984
	7. OULUNHALON EL NORJAAAN 1987	1987

Liite 2 (jatkuu)

	8. OULUNSALON EL RUSKARETKI ÄHTÄRIIN, MIKKELIIN JA HAUKIRANTAAN SYYSKUUSSA 1987	1987
8. Kansio	SISÄLTÖ:	
	1. JORMA LEPPÄMÄEN 60-VUOTISPÄIVÄ 30.12.1985	1985
	2. PÄIVIKKI LEPPÄMÄEN 60-VUOTISPÄIVÄ 2.1.1992	1992
	3. PÄIVIKIN JA JORMAN HOPEAHÄÄPÄIVÄ	
	4. PAAVO MANNISEN 50-VUOTISPÄIVÄ 4.3.1987	1987
	5. KAARINA MANNISEN 50-VUOTISPÄIVÄ 26.5.1989	1989
	6. PEKKA REMEKSEN 50-VUOTISPÄIVÄ 29.4.1986	1986
	7. EERO ANTTILAN 50-VUOTISPÄIVÄ 10.8.1986	1986
9. Kansio	1. TÄSSÄ ON OMIA ELÄMYKSIÄNI	
	2. ISÄNI SUKUKERTOMUKSET	
	3. ÄITINI SUKUKERTOMUKSET	
10. Kansio	MUUTAMIA RUNOJANI	
	1. OULUSTA LAULUNI LAULAN (Oulu 350-vuotta)	
	2. LAULU KOILLISEN KULMILLE (Laulukilpailussa 1990 voitti yleisöäänestyksen)	
	3. ANTAA SOIDA POJAT (1. Palkinto Pohjois-Pohjanmaan eläkeläisten kulttuuripäivillä Oulussa)	
	4. MÄ MISTÄ LÖYTÄISIN SEN LAULUN (Opettajan Infolehdessä)	
	5. TILAUSRUNO PAULIGIN PAVILJONGIN LAHJAMAINOSPAKKAUKSIIN	
	6. ALLI JÄRVELÄN MUISTISOLLE 13.9.1997	1997

Liite 2 (jatkuut)

6. "BALLADIN PIISPAN" (Jorma Leppämäki)
70-VUOTISJUHLAAN Tervetuliaislaulu 30.12.1995 1995

Aineisto luovutettu Oulunsalon arkistoon 13.5.1998

LIITE 3.**IINES MYLLYOJAN TUOTANTOA (kotiarkisto ja Oulunsalon kirjasto)****Sävelletyt kuoroteokset ja julkaistut kirjat:**

1. 100-vuotis juhlakantaatti Oulunsalon koulun 100-vuotisjuhlaan
Kirjoittanut: Iines Myllyoja, säveltänyt Tibor Garanvölgyi
2. Nuottooppera eli Iso Apaja
Kirjoittanut: Iines Myllyoja, säveltänyt Tibor Garanvölgyi
3. Vala eli Kyllikin ja Lemminkäisien tarina
Kirjoittanut: Iines Myllyoja, säveltänyt Tibor Garanvölgyi
4. Balladi Korven Komiasta
Kirjoittanut: Iines Myllyoja, säveltänyt Jorma Myllyoja (edellisen poika)
5. Balladi Oulunsalosta
Kirjoittanut: Iines Myllyoja, säveltänyt Jorma Myllyoja
6. Kun sahan pilli piipasi. 1990. I. Myllyoja – OulunsalonOAY (toim.) Oulu: Oy Liiton kirjapaino
7. Patsaaseen piirretty nimi. 1995. I. Myllyoja, Ylivieska: KL-Paino

LIITE 4.

MITALIT JA KUNNIAKIRJAT Iines Myllyojalle

- 1) **Nuorisoseuran hopeinen ansiomerkki** tunnustuksena uhrautuvasta toiminnasta nuorisoseuratyön hyväksi **13.11.1972** SUOMEN NUORISON LIITTO
- 2) **Kultainen ansiomerkki** tunnustuksena 35-vuottisesta ansiokkaasta kunnallisesta toiminnasta **9.9.1976** SUOMEN KUNNALLISLIITTO
- 3) **Kalevalan juhluvuoden mitali** ”tunnustuksena kotiseutunne kulttuurin hyväksi tekemästänne suuriarvoisesta työstä. Toiminnallanne olette merkittävästi syventänyt paikallista kulttuuritietoisuutta., joka omalta osaltaan monipuolistaa ja rikastuttaa koko kansallista hengenviljelyämme.” Kalevalan 150-vuoden itsenäisyyspäivänä **6.12.1985** KOTIKUNTA JA SUOMALAISUUDEN LIITTO KALEVALAN JUHLAVUODEN TOIMIKUNNAN MYTÖVAIKUTUKSELLA
- 4) **Kotiseututyön ansiomitali** Suomen kotiseutuliiton korkeimpana tunnustuksen osoituksena **1.8.1986** SUOMEN KOTISEUTULIITTO
- 5) **Hopeinen kulttuurin hyväksi mitali** ”tunnustuksena ansioistanne kulttuurin hyväksi.” **17.11.1989** OPETTAJIEN AMMATTIJÄRJESTO OAJ:N OULUN LÄÄNIN LÄÄNINTOIMIKUNTA
- 6) **Kultainen ansiomerkki** tunnustuksena ansiokkaasta toiminnasta eläkeliiton ja sen päämäärien hyväksi **21.3.1991** ELÄKELIITTO RY
- 7) **Harrastusmitali ja kunniakirja** tunnustuksena ansioistanne paikallisessa kotiseututyössä **22.11.1994** SUOMEN KOTISEUTULIITTO
- 8) **Vuoden 1989 kulttuurin tunnustuspalkinto ja kunniakirja** tunnustukseksi merkittävästä kulttuurityöstä **8.2.1990** OULUNSALON KULTTUURILAUTAKUNTA
- 9) **Kunniakirja** ansiokkaasta osallistumisesta Kalevalan juhluvuoden kirjoituskilpailuun ”Perinne elämässäni” **29.5.1986** SUOMEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KANSANRUNOUSARKISTO
- 10) **Arvokirja** ”tunnustuksena keräämästänne arvokkaasta suomalaista jälkiruokaperinnettä koskevasta perimätiedosta”. **15.2.1979** SUOMEN SOKERI
- 11) **Kunniakirja** koillismaan laulelot 1990 loppukilpailuun osallistumisesta **7.7.1990**

LIITE 5.**KYSYMYKSIÄ haastattelurungoksi**

1. Millaisia ”kasvatukseen” ja ”kurinpitoon” liittyviä muistoja opettajan työssä syntyi?
(esimerkki tapauksia eri vuosikymmeniltä!)
2. Millä tavalla motivoit lapsia?
3. Miten otit huomioon ”huonommin oppivia” lapsia?
4. Miten huomioit erityisen lahjakkaita lapsia?
5. Millainen **pedagoginen suhde** sinulla oli lapsiin?
- 6) Mistä oppiaineista oppilaat pitivät eniten? Miksi?
- 7) Minkä oppiaineen opettamisesta itse pidit eniten? Miksi?
- 8) Millaisia menetelmiä käytit opetuksessa.
- 9) Miten oma persoonasi mielestäsi heijastui oppilaiden ja sinun välisiin suhteisiin?